

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Ištęstinių studijų edukologijos švietimo vadybos programos

III kurso studentė

Vaida Urbonaitė

**Šeimos dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdomojoje veikloje raiškos
tendencijos**

Darbo vadovė: dr. A. Gumuliauskienė

Šiauliai, 2012

Darbas originalus.....Vaida Urbonaitė

Turinys

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1. ŠEIMOS DALYVAVIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS UGDOMOJOJE VEIKLOJE TEORINIAI PAGRINDAI	9
1.1. ŠEIMOS IR IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS BENDRADARBIAVIMAS, KAIP DALYVAVIMO UGDOMOJOJE VEIKLOJE PAGRINDAS.....	9
1.2. EFEKTYVŲ ŠEIMOS DALYVAVIMĄ IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS UGDOMOJOJE VEIKLOJE SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI	12
1.3. ŠEIMOS DALYVAVIMO UGDOMOJOJE VEIKLOJE FORMOS.....	15
1.4. PEDAGOGO VAIDMUO SIEKIANT ĮTRAUKTI TĖVUS DALYVAUTI UGDOMOJOJE VEIKLOJE.....	20
1.5. TĖVŲ ŠVIETIMO REIKŠMĖ	25
1.6. ŠEIMOS DALYVAVIMAS BENDRUOMENĖS VALDYMO PROCESU.....	29
2. ŠEIMOS DALYVAVIMO IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS UGDOMOJOJE VEIKLOJE EMPIRINIS TYRIMAS	33
2.1. TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS.....	33
2.2. RESPONDENTŲ DEMOGRAFINĖ CHARAKTERISTIKA	34
2.3. TĖVŲ DALYVAVIMĄ IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS VEIKLOJE SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI.....	37
IŠVADOS:	51
REKOMENDACIJOS	53
LITERATŪRA	54
PRIEDAI	58

SANTRAUKA

Vaida Urbonaitė. ŠEIMOS DALYVAVIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS UGDOMOJOJE VEIKLOJE RAIŠKOS TENDENCIJOS. Edukologijos (švietimo vadybos) studijų magistro baigiamasis darbas / mokslinis vadovas dr. A. Gumuliauskienė; Šiaulių Universitetas, Edukologijos katedra – Šiauliai, 2012. – 58 p.

Siekiant gerinti šeimos dalyvavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje, didelis dėmesys skiriamas šeimos bendradarbiavimo kokybės tobulinimui, tėvų įgaliojimų didinimui, pedagoginiam švietimui. Šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga – du pagrindiniai vaiko socializacijos ir ugdymo institutai, kurių glaudus bendradarbiavimas gali užtikrinti kokybišką vaiko vystymąsi. Šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimas turi pasižymėti būdinga tarpusavio parama, bendra veikla, bei susitarimu dėl švietimo vertybių (Chreptavičienė, 2010). Tai sąveika, kurios dalyviai yra ir ugdymo objektai, ir ugdymo subjektai. Ugdymo įstaigos, suprasdamos bendradarbiavimo ir švietimo svarbą vaikų ugdymui, vienaip ar kitaip bendradarbiauja su ugdytinių tėvais, vykdo tėvų pedagoginį švietimą. Tokiu būdu įvairiomis formomis tėvai įgalinami dalyvauti vaikų ugdymo procese ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tyrimo objektas – šeimos dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdomojoje veikloje.

Tyrimo tikslas – ištirti šeimos dalyvavimo vaikų ugdomojoje veikloje ypatumus bei numatyti jos efektyvumo galimybes.

Tyrimo imtis ir bazė. Tyrime dalyvavo 95 ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogai ir 155 ikimokyklinukų tėvai. Tyrimas vykdytas trijose Raseinių rajono ir vienoje Kauno ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Šeimos dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdomojoje veikloje tyrimui atlikti buvo naudojami teoriniai bei empiriniai tyrimo metodai. Empirinis metodas – duomenų rinkimas anketine apklausa. Teorinis metodas – mokslinės literatūros analizė. Analizuojant mokslinę literatūrą buvo nagrinėjama šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje galimybės ir būdai.

Atliktas tyrimas iš dalies patvirtina hipotezę (tikėtina, kad tėvai vis dar nesuvokia dalyvavimo ugdomojoje veikloje svarbos, o pedagogai neišnaudoja visų galimų šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje būdų). Atlikus tyrimą išaiškėjo, kad tėvai teoriškai supranta, kad šeimos įsitraukimas į ugdomąją veiklą svarbus vaiko ugdymuisi, tačiau jų dalyvavimas nėra aktyvus, o pedagogai numato per mažai šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje būdų.

SUMMARY

Vaida Urbonaitė. Development tendencies of family participation in pre-school educational activity. Master's thesis of Education (Educational Management) / Supervisor doc. A. Gumuliauskienė; Šiauliai university, Faculty of Education – Šiauliai, 2012. – 58 p.

In order to improve family involvement in pre-school educational activity, huge attention is paid on improving quality of family communication, expansion of parental mandate and pedagogical education. Family and pre-school are two major institutes of child socialization and education, which close cooperation can ensure the quality of child's development. Cooperation of family and pre-school must be characterized in reciprocal support, shared activity and agreement on educational values (Chreptavičienė, 2010). This interaction which participants are educational facilities and educational entities. Understanding the importance of child's cooperation and education, educational institutions in one way or another cooperate together with their parents and perform their pedagogical education. Thus, parents in various forms are enabled to participate in the educational process of child in pre-school.

Object of research – family participation in pre-school educational activity.

Aim of research – to investigate peculiarities of parent's participation in pre-school educational activity and to provide features of its performance capabilities.

The survey sample and the base. The study enrolled 95 pre-school teachers and 155 parents of preschoolers. The survey was conducted in three pre-schools of Raseiniai and one pre-school of Kaunas. Theoretical (data collection of questionnaire) and empirical (the analysis of scientific literature) research methods were used in this survey. The analysis of the scientific literature was examined by opportunities and techniques of family involvement in the pre-school educational activity.

In part the research confirms the hypothesis (it is likely that parents still do not understand the importance of participation in pre-school educational activity, and the teachers do not cover all the possibilities of family participation in educational activity). The survey revealed that parents theoretically understand that family's involvement in child's education is very important, but their participation is not active, and teachers provide too little methods for family participation in educational activity.

Ivadas

Temos aktualumas. Ikimokyklinis ugdymas Lietuvoje suprantamas kaip švietimo sistemos pradinė grandis, kuri tobulinama visuomenės švietimo ir žmogaus ugdymo idėjų kontekste. Dabartiniu metu ikimokyklinių institucijų veikla išsiplėtė tiek turinio, tiek funkcinė prasme: ikimokyklinis ugdymas neatsiejamas nuo globalizacijos procesų visuomenėje, o tai reikalauja naujų ugdymo programų, formų ir metodų, atitinkančių tiek visuomenės, tiek tėvų lūkesčius (Jonutytė, Braslauskienė, Grinevičienė ir kt., 2004). Lietuvoje humanistinės ir demokratinės pedagogikos pagrindais vykdoma švietimo reforma atsigręžė į šeimą – svarbiausią vaikų ugdymo instituciją, kurios vaidmuo nuolat kinta. Bendroji kaitos strategija apima dvi pagrindines grupes: pedagogų ir šeimos sąveiką, siekiant švietimo, bei ugdymo tobulinimo ikimokyklinėse įstaigose. Socioedukacinių veikslių kaitai svarbi šeimos ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų ugdomosios veiklos dermė, lemianti sėkmingą vaikų ugdymąsi ir socializaciją.

Dabar ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir šeima veikia kaip viena kitą papildančios sistemos. Šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimo sąveika apima labai platų ikimokyklinės įstaigos veiklos kontekstą: ryšius su bendruomene, ikimokyklinės ugdymo įstaigos valdymą, ugdomąją aplinką, edukacinių vaiko ir šeimos, nuolatinio ugdymo ir ugdymosi įtvirtinimą.

Daugelyje Lietuvos švietimo dokumentų akcentuojama šeimos svarba ugdymo procese: Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 metų nuostatose pabrėžiama, kad siekiant užtikrinti švietimo prieinamumą, tęstinumą ir socialinį teisingumą, taip pat švietimo plėtotę, įtvirtinama ir nuosekliai įgyvendinama asmeninė tėvų atsakomybė už vaikų ugdymąsi. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme tvirtinama, kad pedagogai privalo bendradarbiauti su auklėtinių tėvais (globėjais rūpintojais) sprendžiant vaikų ugdymo klausimus (Lietuvos švietimo įstatymas, 2011), Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) pabrėžiama, kad švietimas grįstas glaudžiu šeimos, ugdymo įstaigos ir visuomenės bendradarbiavimu, ugdymo įstaiga kuriama kaip šeimai ir visuomenei atvira sistema. Bendradarbiavimas tai pat pabrėžiamas pavyzdiniame auklėtojo pareigybės aprašyme: „Bendradarbiauti su šeima, skatinti tėvus (globėjus) dalyvauti grupės veikloje, derinti šeimos ir įstaigos interesus, didinti vaiko kokybiško ugdymo(-si) galimybes“ (Pavyzdinis auklėtojo pareigybės aprašymas, 2005). Lietuvos švietimo reformos gairėse (1993) akcentuojama, kad ikimokyklinio ugdymo programa bus tinkamai parengta remiantis demokratijos prielaidomis, jeigu šeima ir ikimokyklinės įstaigos darbuotojai bendraus, dalinsis informacija, gerbs vieni kitų nuomones.

Problemos ištirtumas. Šeimos dalyvavimo ikimokyklinės įstaigos ugdymo procese klausimais domėjosi ir Lietuvos ir užsienio mokslininkai, pedagogai ir psichologai: S. Šalkauskis

(1992), L. Jovaiša (2003), V.Černius (1992), V.Krumm (1993), S.Dapkienė (2002), F.Ivanauskienė (2002), R.Dobranskienė (2004), D. Hopkins, M. Ainsow, M. West (1998), L.Stool, D. Fink (1998), R. M. Berns (2009), Z. Jovaiša (2001), V. Glebuviene (1990), J. Litvinienė (1990, 2002), V. Ženkuvienė (2003), R. Lekerauskienė (2005), I. Jorutytė, A. Budreikaitė (2005) ir kt. Vaiko poreikius, interesus, psichologinę būklę nagrinėjo ir tam didelę reikšmę skyrė E. P. Zambacevičienė (2006), K.Miškinis (2003), V. Aramavičiūtė (2005), A. Juodaitytė (2003), K. B. Walsh (2001) ir kt. Šie autoriai pripažįsta didžiulį šeimos vaidmenį ugdymo įstaigos veikloje, nes tik aktyviai dalyvaudami jie ne tik prisideda prie efektyvaus ugdymo, bet ir patys įgyja reikiamų žinių. Anot A. Juodaitytės (2003), ikimokyklinė įstaiga ir šeima turi tapti dviem nuolat sąveikaujančiomis bei viena kitą papildančiomis socialinėmis edukacinėmis sistemomis.

Tačiau tėvų į(si)traukimas į vaikų ugdymo procesą ikimokyklinėje įstaigoje yra probleminis reiškinys (Šorienė, 2012). Ši problema yra aktuali ir užsienio šalims. Analizuojant kitų šalių patirtį išryškėjo, kad daugelio Europos Sąjungos šalių pagrindinis šeimos įtraukimo į ugdomąją veiklą būdas ir tikslas yra informacijos pasikeitimas. Paskutinį dešimtmetį ši tendencija pastebima Austrijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje karalystėje, Suomijoje ir kitose Europos Sąjungos šalyse siekiama įstatymais reglamentuoti šeimos įsitraukimą į ugdomąją veiklą, apimant planavimą, stebėseną ir palaikymą.

Tyrimo problema. Šeimos dalyvavimo ikimokyklinės ugdymo įstaigos ugdymo procese problema vis labiau aktualizuojama šiuolaikinėje literatūroje ir praktikoje, ieškant įvairių formų, siekiant šeimas skatinti dalyvauti ugdomosiose veiklose. Pastebima, kad tėvai pasyviai dalyvauja ugdymo įstaigos gyvenime. Įvertinant tai, keliami probleminiai klausimai: kaip efektyviai įtraukti tėvus į ugdymo įstaigos veiklą? Ar pedagogai ir ugdytinių tėvai bendradarbiavimą supranta taip pat? Kokie veiksniai gali užtikrinti efektyvų tėvų ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimą?

Tyrimo objektas – šeimos dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdomojoje veikloje.

Tyrimo hipotezė - tikėtina, kad tėvai vis dar nesuvokia dalyvavimo ugdomojoje veikloje svarbos, o pedagogai neišnaudoja visų galimų šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje būdų.

Tyrimo tikslas – ištirti šeimos dalyvavimo vaikų ugdomojoje veikloje ypatumus bei numatyti jos efektyvumo galimybes.

Tyrimo uždaviniai :

1. Teoriškai apibrėžti šeimos dalyvavimo ikimokyklinės įstaigos veikloje svarbą.
2. Identifikuoti veiksnius, sąlygojančius efektyvų ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimą su šeima.

3. Išanalizuoti pedagogų bei šeimos požiūrį į ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo, bei į(si)traukimo į ugdymo procesą galimybes.
4. Pateikti ikimokyklinei įstaigai rekomendacijas kaip sėkmingiau įtraukti tėvus į ugdymo procesą.

Tyrimo metodai:

- Teoriniai: mokslinės ir metodinės literatūros analizė, siekiant aktualizuoti šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje svarbą; atskleisti organizavimo būdus bei formas; apibūdinti šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje teisinį reglamentavimą. Pasitelkiant šį metodą taip pat buvo identifikuotos šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimo raiškos tendencijos.
- Empiriniai: anketinė apklausa (tėvų ir pedagogų), skirta ištirti šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje situaciją ir galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
- Statistiniai: aprašomoji statistika. Gautų duomenų analizė atlikta Microsoft Office Excel programa, skaičiuojant tyrimo duomenų procentines išraiškas.

Tyrimo metodologija: Bendradarbiavimas grindžiamas egzistencializmo ir fenomenologijos filosofinėmis nuostatomis, t.y. egzistencine fenomenologija (Greene, 1973). Egzistencializmas siekia išsiaiškinti, kokią ugdomąją reikšmę turi žmonių išgyvenimams ir patyrimui, o fenomenologija analizuoja ugdymo reikšmės ir prasmės sklaidą konkretaus žmogaus įgytoje patirtyje. Egzistencialistų teigia, kad į ugdymo įstaigą kiekvienas žmogus – vaikas ar tėvas – ateina su savo patyrimu, todėl ugdant negalima pakeisti ugdytinio patyrimo. Ugdytinių šeimoms būtinai reikia leisti įsitraukti į ugdymo proceso kūrimą. Tyrimui svarbios pragmatizmo idėjos (Dewey, 1916), jos teigia, jog žmogus, konstruodamas savąjį ir perimdamas kitų žmonių patyrimą, įgyja naujų žinių bei vertybių kurios, padeda kurti naują patyrimą, reikšmingą savęs ir pasaulio pažinimui.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Tyrime dalyvavo 95 ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogai ir 155 tėvai. Tyrimas vykdytas trijose Raseinių rajono ikimokyklinėse įstaigose ir vienoje Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Šeimos dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdomojoje veikloje tyrimui atlikti buvo naudojami teoriniai bei empiriniai tyrimo metodai. Teorinis metodas – mokslinės literatūros analizė. Analizuojant mokslinę literatūrą buvo nagrinėjama šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje galimybės ir būdai. Empirinis metodas – duomenų rinkimas anketine apklausa.

Tyrimo etapai:

- Pirmas etapas. 2012 m. birželio mėn. – 2012 m. liepos mėn. Mokslinės, metodinės literatūros bei Lietuvos Respublikos švietimo dokumentų analizė.

- Antras etapas. 2012 m. rugpjūčio mėn. – 2012 m. rugsėjo mėn. Tyrimo instrumentarijų parengimas.
- Trečias etapas. 2012 m. spalio mėn. – lapkričio mėn. ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų ir tėvų anketinė apklausa.
- Ketvirtas etapas. 2012 m. gruodžio – sausio mėn. Statistinė tyrimo duomenų analizė ir jų interpretacija.
- Penktas etapas. 2012 m. sausio mėn. išvadų ir rekomendacijų parengimas. Tyrimo praktinis reikšmingumas.

Darbo reikšmingumas, naujumas. Įvairioje pedagoginėje ir psichologinėje literatūroje akcentuojama, kad ugdymo įstaiga yra atvira visuomenei, kad tėvai yra ugdymo įstaigos partneriai, bet realiai visa tai nepakankamai įgyvendinama, kyla daug problemų siekiant tėvus įtraukti į ugdymo procesą, tada ir atsiranda poreikis analizuoti šiuolaikinę literatūrą ir ieškoti priežasties kodėl tai vis dar nevyksta. Todėl darbe siekiama išryškinti realias funkcionuojančias ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo apraiškas ir atskleisti problemas, kurių sprendimas reikalauja koreguoti patį ugdymo procesą. Darbe akcentuojami esminiai ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo ypatumai ir galimybės, kurios parodo abiejų pusių bendradarbiavimo specifiką ieškant nesėkmių priežasties.

Darbo struktūra. Darbą sudaro du skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 2 priedai. Darbe pateikiama 1 lentelė, 24 paveikslai.

1. ŠEIMOS DALYVAVIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS UGDOMOJOJE VEIKLOJE TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas, kaip dalyvavimo ugdomojoje veikloje pagrindas

Šiandienos vaikai gyvena dvigubos socializacijos sąlygomis: jie turi prisitaikyti prie dviejų skirtingų kontekstų – šeimos ir ugdymo institucijos. Vaikai savo gyvenimą dalina į dvi skirtingas aplinkas, todėl jiems iškyla svarbi užduotis - išmokti integruoti dvi skirtingas institucijas ir suderinti specifinius skirtingų aplinkų reikalavimus. Kaip teigia, A. Juodaitytė, mokslinės žinios bei vaikystės tyrimai teikia mažai reikšmės pačios vaikystės dinamiškumo aspektui. Visuomenės modernėjimas daro įtaką vaikų auklėjimui, nes dauguma ikimokyklinio amžiaus vaikų didesnę paros dalį praleidžia formaliose institucijose nei šeimoje (Juodaitytė, 2002).

Šeima ir ikimokyklinė įstaiga – du pagrindiniai vaiko socializacijos ir ugdymo institutai, kurių glaudus bendradarbiavimas gali užtikrinti kokybišką vaiko vystymąsi. Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas turi pasižymėti būdinga tarpusavio parama, bendra veikla, bei susitarimu dėl švietimo vertybių (Chreptavičienė, 2010). Panašios nuomonės yra ir kita lietuvių autorė J. Litvinienė (2000), pasak jos šiandieninės ugdymo įstaigos turi dvejopą paskirtį - talkinti šeimai bei bendradarbiauti siekiant vieno tikslo – vaiko ugdymo. Šeimas ir pedagogus vienija vienas tikslas - vaiko gerovė. Vaikas kryptingai ugdomas tada, kai darniai sutaria šeima ir ugdymo įstaiga, kai vaikų ugdymas šeimoje ir ikimokyklinėje įstaigoje vienas kitą papildo (Jorutytė, Budreikatė, 2005).

Pasak I. Leliūgienės, šeima – tai pagrindinis socializacijos veiksnys, kurio dėka vaikas įgyja esminių socialinių žinių, susiformuoja įgūdžius bei gebėjimus, perima vertybes ir idealus, taisykles ir normas, būtinas gyventi visuomenėje (Leliūgienė, 2003). R. Žukauskienė (2007) šeimą įvardija kaip vaiko vertybių sistemos formuotoją, vaikams perimant tėvų vertinimus, ji sako, kad šeima kaip vienetas gali daryti stebuklus padėdama vaikams įeiti į visuomenę. Tėvai perteikia savo vertybes ir pažiūras, taip pat išmoko vaikus, kaip elgtis su kitais. Jie skatina pozityvų elgesį, pagirdami ir apdovanodami vaikus, bei bando slopinti nepriimtina elgesį, nurodydami ribas bei pasekmes (Lemontage, 1999). Šeimos vaidmuo ikimokyklinio ugdymo įstaigose pasikeitė iš esmės. Ankstesniaisiais metais šeima buvo laikoma pasyviais „vartotojais“, patikėjusiais savo vaikus ir jų ugdymą profesionaliai įstaigai. Šeima nepalaikė jokių ryšių su vaiko grupe, o su ugdytojais bendradarbiavo tik minimaliai. Dabartiniu metu viskas keičiasi: sukurta struktūra, kurioje pasikeitimas informacija tarp šeimos ir pedagogų laikomas būtinu, siekiant užtikrinti kokybišką ugdymą. (Tėvų (tėvo ir motinos) dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje, 2008).

Šeima ir namų aplinka vaiką veikia labiau, negu ikimokyklinė įstaiga. Šeimoje susiformuoja požiūris į save, žmones, aplinką ir pasaulį. Iš namų vaikas atsineša šeimos įpročius nuostatas, vertybes, kurios gali būti geros ir puoselėtinos (arba koreguotinos). Taigi, bendradarbiavimas su šeima bus sėkmingas, kai šiuolaikinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos, pedagogai mylės, gerbs ir gerai pažins kiekvieną vaiką, jo asmens savybes (Dobilaitė, 2005).

Geranoriška šeimos ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų sąveika – viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių visuminio vaiko ugdymo sėkmę, todėl šeima ir pedagogai turėtų tapti ugdymo partneriais. Šeimos turėtų rodyti iniciatyvą, kuriant įstaigos bendruomenę: organizuoti įvairią veiklą kuri nebūtinai turėtų būti susijusi su vaiko ugdymo klausimais (Monkevičienė, 2001).

Dabartiniai šeimos įtraukimo į vaikų ugdymą modeliai formuojami remiantis visapusišku požiūriu, kada šeima ir ikimokyklinė įstaiga yra institucijos, prisiimančios atsakomybę už vaikus. Kuo stipresni ikimokyklinės įstaigos ir šeimos ryšiai, tuo daugiau perduodama informacijos, įgūdžių ir vertybių. Tik tarpusavio pasitikėjimu ir pagalba pagrįstas šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas gali laiduoti sėkmę ugdant vaiko asmenybę (Neifach, 2003).

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne (2011) bendradarbiavimas aiškinamas, kaip darbas kartu, padedant vienas kitam. Įvairūs užsienio bei Lietuvos mokslininkai, pedagogai bei psichologai bendradarbiavimo sąvoka aiškina įvairiai: D. Skeirienė (2005) bendradarbiavimą apibūdina kaip žmonių siekį darniai veikti su kitais žmonėmis, parengti ir padėti vienas kitam siekiant bendro tikslo. Jos nuomone, tai elgesys ir procesai, kuriuos galėtumėme laikyti žmonių veiklos pagrindu, leidžiančiu kurti ir išlaikyti tvirtas demokratines bendruomenes. Bendradarbiavimas atsiranda tada, kai individus ar grupes sieja bendros idėjos, sukuriama santykiai, paremti lygiomis teisėmis, pasitikėjimu ir bendrų tikslų siekimu. Bendradarbiavimu laikomas bendras dviejų ar daugiau asmenų veiklos vykdymas. Kita autorė S. Dapkienė (2002) bendradarbiavimą apibrėžia kaip darbą kartu su kitais, dirbant reikia siekti bendro tikslo. Taip pat bendradarbiavimą aiškina ir kitos dvi autorės – M. Teresevičienė ir G. Gedvilienė (2003), šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavime jos pažymi bendro tikslo siekimą. S. Ališauskienė (2005) teigia, kad ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimas reikalauja pagarbos, pasitikėjimo ir kooperavimosi. V. Vaicekauskienė (2003) bendradarbiavimą apibrėžia kaip socialinę sąveiką, kur siekiama organizuoti bendrą veiklą, derinti bendrus veiksmus, vienyti pastangas, kurti bendradarbiavimo veiksmų sistemą, plėtoti pagalbos santykius, bendrauti, darant įtaką ir keičiant vienas kitą. M. Fullan (1998) teigia, kad bendradarbiavimas – bendros veiklos procesas, kai du ar daugiau individų turinčių vienas kitą papildančių įgūdžių, veikia kartu, kurdami bendrą supratimą, kurio nei vienas iš jų anksčiau neturėjo ir nebūtų galėję savarankiškai pasiekti. G. Butkienės ir A. Kepalaitės (1996) nuomone, siekiant bendradarbiauti, būtina aptarti veiklos tikslą, išsiaiškinti, ką tas tikslas reiškia kiekvienam iš dalyvių; kartais vietoje bendradarbiavimo vyksta tik lygiagretus

darbas arba dirbama tik toje pačioje vietoje, bet ne kartu (Kaffemanienė, Žukaitė, 2008). Z. Jovaišos manymu, bendradarbiavimas: „Tai ne tik gebėjimas pasiskirstyti darbu, bet ir jo sąžiningas, kruopštus atlikimas, tinkamas dalijimasis darbo vaisiais“ (Jovaiša 2003, p. 203).

Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo svarba akcentuojama Lietuvos švietimo sistemą reglamentuojančiuose dokumentuose, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme tvirtinama, kad pedagogai privalo bendradarbiauti su auklėtinių tėvais (globėjais rūpintojais) sprendžiant vaikų ugdymo klausimus (Lietuvos švietimo įstatymas, 2011), Lietuvos švietimo koncepcijoje pabrėžiama, kad švietimas grįstas glaudžiu šeimos, ugdymo įstaigos ir visuomenės bendradarbiavimu, ugdymo įstaiga kuriama kaip šeimai ir visuomenei atvira sistema (Lietuvos švietimo koncepcija, 1992). Bendradarbiavimas kaip viena iš svarbiausių pedagogo pareigų pabrėžiamas pavyzdiniame auklėtojo pareigybės aprašyme: „Bendradarbiauti su šeima, skatinti tėvus (globėjus) dalyvauti grupės veikloje, derinti šeimos ir įstaigos interesus, didinti vaiko kokybiško ugdymo(-si) galimybes“ (Pavyzdinis auklėtojo pareigybės aprašymas, 2005). Lietuvos švietimo reformos gairėse (1993) akcentuojama, kad ikimokyklinio ugdymo programa bus tinkamai parengta remiantis demokratijos prielaidomis, jeigu šeima ir ikimokyklinės įstaigos darbuotojai bendraus, dalinsis informacija, gerbs vieni kitų nuomones.

Bendradarbiavimo turinys ir jo principai tarpusavyje sąveikauja. Jais realizuojama labai svarbi pedagoginio humanizmo idėja - sukurti vaikui tinkamą sociakultūrinę aplinką, pripažinti vaiką kaip socialinį ir kultūrinį individą ir vaikus kaip ypatingą socialinę grupę. Antra vertus, šeimos dalyvavimas vaiko institucinio ugdymo procese yra konkreti demokratinio ugdymo grandis, kurioje plėtojamos šeimos dalyvavimo vaiko ugdymo procese galimybės tęstinio vaiko ugdymo (šeima - ikimokyklinė įstaiga) kontekste, stiprinamos jų edukacinės teisės (Skaburskienė, 2005).

Kaip teigia R. M. Berns (2009), kad dauguma ikimokyklinių įstaigų, kurios bendradarbiauja su šeimomis, vaikams geriau sekasi ne tik mokytis, bet ir vėliau gyvenime. B. Banevičiūtė (2004) teigia, kad gerai parengta ikimokyklinio ugdymo programa numato ugdymą sutelktinėmis šeimos ir ugdymo įstaigos bendruomenės pastangomis. Ši siekiamybė lemia sąveikos su šeima ypatumus ikimokyklinėje įstaigoje.

Ikimokyklinės įstaigos ir ugdymo dalyvių bendradarbiavimas – suvokiamas ne tik kaip atvesti vaiką iki ikimokyklinės įstaigos durų, bet ir įsitraukti į ugdymo įstaigos bendruomenę, kai kartu kuriami įstaigos veiklos dokumentai, bendruomeniniai renginiai. Dialogas tarp ikimokyklinės įstaigos ir visuomenės savaime neatsiranda - pedagogas turi stengtis keisti visuomenės požiūrį į ugdymo įstaigą. Todėl pedagogų susitikimų su ugdytinių šeima svarbiausiuoju tikslu tapo noras padėti jiems įsigilinti ir geriau suprasti vaiko raidą jo ypatumus, problemišumą, šiuolaikinę interpretacinę pedagogiką, sukurti tarpusavio supratimo dialogą tarp vaikų ir šeimos, tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos (Skeirienė, 2005).

Apibendrinant mokslinę literatūrą, galima pastebėti, jog daugelis mokslininkų ir psichologų akcentuoja ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo svarbą vaiko ugdymuisi. Šeima - pirmasis sunkumų įveikimo, bendradarbiavimo, viskuo dalijimosi pavyzdys vaikui. Jam atėjus į ugdymo įstaigą, į šeimos socializacijos procesą įsitraukia ir pedagogai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigą ir šeimą jungia tas pats ugdymo objektas - vaikas.

1.2. Efektyvų šeimos dalyvavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdomojoje veikloje sąlygojantys veiksniai

Šeimos į(si)traukimas į vaikų ugdymą - sudėtingas reiškinys ir įtakos jam gali turėti daugybė veiksnių. Jų analizė gana sudėtinga, nes jie pernelyg glaudžiai siejasi vieni su kitais, jų tarpusavio ryšiai sudėtingi, galintys pastiprinti arba susilpninti vieni kitų įtaką (Šorienė, 2012). Daugelis mokslininkų teigia, jog efektyvus dviejų šalių įsitraukimas teikia abipusę naudą: šeimoms leidžia geriau susipažinti su ugdymo programa, o vaikams - su keliamais reikalavimais. Be to, skatina didžiutis savo vaiku, jo daroma pažanga, padeda suvokti pedagogų keliamus tikslus (Sipavičienė, 2008). Ikimokyklinio ugdymo gairėse (1993) rašoma, jog šeima ir namų aplinka vaiką veikia labiau nei ikimokyklinė įstaiga, todėl tėvai ir pedagogai turėtų tapti ugdymo partneriais ir siekiant efektyvesnio bendradarbiavimo su šeima, pedagogai turėtų siekti šių tikslų:

- Susipažinti su šeimos gyvenimo būdu, tradicijomis ir drauge ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių.
- Atskleisti šeimai vaiko gyvenimo ikimokyklinėje įstaigoje ypatumus ir supažindinti su sąlygomis.
- Šviesti šeimas pedagogikos ir psichologijos klausimais.
- Įtraukti šeimą į aktyvų bendradarbiavimą bei realios pagalbos (pedagoginės - psichologinės) suteikimą: šeima - šeimai, šeima - pedagogams.
- Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų bendradarbiavimas - viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaiko ugdymo sėkmę. Būtina vadovautis pagrindiniu principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaikų naudai (Ikimokyklinio ugdymo gairės, 1993).

R. Dobranskienė (2002) pateikia pasiūlymus, kaip stiprinti ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimą:

1. Įvertinti jau egzistuojančius ryšius tarp ikimokyklinės įstaigos ir šeimos;
2. Registruoti bei įvertinti visus neformalius susitikimus bei pokalbius su tėvais tam, kad būtų nustatyta, ar įstaiga yra lengvai prieinama visiems tėvams;
3. Įtraukti tėvus į drausmės problemų sprendimą;
4. Skatinti ugdymo įstaigos ir tėvų bendradarbiavimą įvairiomis kryptimis;

5. Ugdyti ir lavinti pedagogų bendradarbiavimo su tėvais bei problemų sprendimo įgūdžius;
6. Sužinoti savo profesinės kompetencijos ribas.

Ikimokyklinės įstaigos darbo veiksmingumas labai priklauso nuo šeimos dalyvavimo jos veikloje. K. B. Walish ir kt. nurodo, kad sėkmingas bendradarbiavimas galimas tik palaikant nuolatinį dialogą, kai tėvai ir vaikai yra kaip nedalomas vienetas, o ugdymas švietimo įstaigoje yra neatsiejamas nuo ugdymo namuose (Trakšelys, 2010). P. Caughlin, K. Hansen, D. Heller (1997) teigimu, įtraukiant šeimą į ikimokyklinės įstaigos gyvenimą, suteikiama daugiau galimybių sužinoti, kaip padėti augančiam ir besivystančiam vaikui. Stiprėjant ikimokyklinės įstaigos ryšiams su šeimomis ir didėjant pasitikėjimui darbas tęsiamas ištisus metus. Ryšiai įgalina tiksliau nustatyti šeimos reikmes, pomėgius, gebėjimus. Skatinant atvirumą, suteikiama šeimų nariams galimybė pasikalbėti rūpimais klausimais, papasakoti apie savo vaikus arba šeimos rūpesčius. Kuriant abipusio pasitikėjimo atmosferą, būtina abipusė pagarba, kuri atsiranda ne iš karto. Tačiau šeimos dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo programoje yra visapusiškai naudingas. M. Warren, S. Hong, C. Rubin (2009) pateikia tėvų ir mokytojų bei tėvų tarpusavio santykių modelį. Tarpusavio santykių teorijoje akcentuojama šeimos ir ugdymo įstaigos partnerystė, grindžiama šeimos ir įstaigos tarpusavio sąveika. Pabrėžiama pedagogų ir tėvų bei tėvų tarpusavio komunikacijos svarba: svarstoma, ne kaip įtraukti pavienius tėvus, o kaip sukurti tėvų tarpusavio santykius (bendravinimą), kurie taptų išeities tašku kolektyviam dalyvavimui ikimokyklinės įstaigos gyvenime. Santykių modelis akcentuoja pedagogų ir tėvų bei tėvų tarpusavio santykių plėtojimą, tėvų lyderystės ugdymą (Šorienė, 2012). Todėl neatsitiktinai „Lietuvos švietimo reformos gairėse (1993) ugdymo įstaigos darbo veiksmingumas pabrėžiamas nuo to kaip šeima dalyvauja ugdymo procese ir tai lemia geresnę ugdymo kokybę ir visa tai teikia abipusę naudą tiek pedagogams tiek šeimai:

- Pedagogai sužino kaip tėvai sudomina, paskatina savo vaikus.
- Pataria, kaip šeimos nariai padeda vaikams rasti savo sprendimą.
- Daugiau sužino apie skirtingų kultūrų tradicijas (Skaburskienė 2005).

E. Moorman, S. Litwack (2011) teigimu, šeimos įsitraukimas grindžiamas dviem – įgūdžių ir motyvacijos vystymo(si) - modeliais. Tėvai įsitraukdami į vaiko ugdymosi procesą, daugiau sužino apie tai, ko jų vaikas mokosi, ką geba ir ko ne (Šorienė, 2012). S. Dapkienė (2002), pateikia šeimos ir ikimokyklinės įstaigos efektyvų bendradarbiavimą slopinančias priežastis:

1. Reti ir netikslingi šeimos narių ir pedagogų susitikimai - pedagogas analizuoja mokymosi ir drausmės klausimus, o pedagoginiam švietimui bendra šeimos auditorija retai kada panaudojama;
2. Prastas požiūris į ikimokyklinę įstaigą ir pedagogus - neapgalvoti tėvų susirinkimai išaiškina tam tikrus pedagogų elgesio trūkumus;

3. Šeimos narių nenoras ar nesugebėjimas auklėti savo vaikų - mažai rūpinamasi psichiniu bei dvasiniu vaiko vystymusi; nepakankama šeimos pedagoginė kultūra - nepakankama kultūra neleidžia tėvams optimaliai išnaudoti šeimos auklėjamąjį potencialą;
4. Nesuderinti reikalavimai, kuriuos pedagogai ir šeima kelia vieni kitiems - kiekvienos šeimos tikslai ir vertybės skiriasi, taigi jos gali skirtis nuo pedagogo vertybių;
5. Pedagogai neįvertina šeimos pagalbos tiek ugdymo, tiek auklėjimo srityje - jie laiko save pedagogikos ekspertais, o tėvus - geriausiu atveju tik mėgėjais;
6. Nekuriama grupės tėvų bendruomenė - tyrimo rezultatai parodė, kad kai kurie pedagogai tvirtina, kad pasiteisina tik individualus darbas su šeima;
7. Neįvairios pedagogo ir šeimos bendradarbiavimo, pedagoginio tėvų švietimo formos: klausimų - atsakymų vakarai, disputai, dalykiniai žaidimai, reglamentuotos diskusijos, atvirų durų dienos ir kita;
8. Šeimos nariai nėra tikri ikimokyklinės įstaigos šeimininkai, pedagogo pagalbininkai - reikia, kad pedagogai patiktų šeimos aktyvo reikalingumu ir naudingumu ir jame matytų savo pagalbininką.

Mokslininkas R. Murphy (1997), nagrinėdamas šeimos požiūrį į dalyvavimą ugdomojoje veikloje ir ikimokyklinį vaikų ugdymą, išskiria tokias šeimos pažiūras:

- pažiūros yra pasyviai konservatyvios,
- pasyviai agresyvios,
- aktyviai agresyvios ir liberalios.

Žinoma, jog vienos jų atskleidžia šeimos abejingumą, pasyvumą vaikų ugdymo problemoms, kitos – tėvų teigiamą, konstruktyvų, geranorišką ir kūrybišką požiūrį į vaikų ugdymo tobulinimą (Juodaitytė, 2001). Todėl būtina šeimai įsilieti į ikimokyklinės įstaigos veiklą, bendradarbiauti, o bendradarbiavimo santykius pagrįsti tarpusavio pasitikėjimu (Ikimokyklinio ugdymo gairės 1991). L. Jovaišos nuomone, teigiamas šeimos narių požiūris į ikimokyklinę įstaigą, pedagogus, ugdymo procesą svarbi sąlyga geram šeimos ir ikimokyklinės bendradarbiavimui, bei įtraukimui į ugdymo procesą. Kuomet tėvai vertina teigiamai ugdymo įstaigos vaidmenį, šie vertinimai turi įtakos ir vaikų požiūriui į ugdymąsi (Jovaiša, 2001). S. Ališauskienė (2003) akcentuoja, kad šeimos įtraukimas į vaiko ugdymo procesą yra būtinas. Šeimos ir ugdymo įstaigų partnerystė suteikia geresnes galimybes tenkinti vaiko poreikius. Nepriklausomai nuo to, ar šeimos yra linkusios lengvai priimti paramą ir pagalbą, linkusios kooperuotis su specialistais, ar yra priešiškos, nelinkusios bendrauti ir bendradarbiauti, specialistai privalo siekti įtraukti šeimas į vaiko raidos ir pasiekimų vertinimo, veiklos planavimo bei individualios programos vykdymo procesus.

1.3. Šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje formos

Pedagogai savo darbe taiko daug įvairiausių sąveikos su šeima formų. Kurį būdą ir kada taikyti, turėtų nuspręsti grupės pedagogas, atsižvelgdamas į grupės kultūrą (Banevičiūtė, 2004). A. Hansen, K. Kaufmann, S. Saifer (1997) teigia, kad ikimokyklinės įstaigos pedagogai privalo suteikti kuo daugiau informacijos, atsakyti į visus klausimus, išskaidyti neaiškumus. Teigiama, kad yra begalė būdų, kaip šeimą įtraukti į ugdomąjį procesą. Kuo įvairesni būdai, tuo jie veiksmingesni ir labiau atitinka kiekvienos šeimos poreikius. Autorės teigia, kad šeimos nariai - pirmieji ir didžiausios įtakos turintys vaiko ugdytojai. Jei šeima įsijungia į ugdymo procesą - laimi ne tik pati šeima, bet ir patobulėja programa. R. Želvys (2003) remiasi Epstein (1995) siūlomais bendravimo skatinimo būdais:

1. Tėviškai - kiekvienuose namuose padėdama sukurti palankią mokymuisi aplinką.
2. Bendraudama - aiškiai ir tiesiai informuodama tėvus apie savo veiklą.
3. Vadovaudamasi savanoriškumo principu - naudodamasi savanoriška šeimos bei bendruomenės pagalba ir ją skatindama.
4. Patarimais - patardama tėvams, kaip dalyvauti vaikų ugdymo ir kitoje su mokykla susijusioje veikloje.
5. Priimdama sprendimus - į sprendimų priėmimo procesą įtraukdama šeimos narius ir skatindama juos dalyvauti, kai aptariami svarbūs įstaigos reikalai.
6. Bendradarbiaudama su bendruomene - pasitelkdama jos išteklius ir naudodamasi paslaugomis, kad padėtų šeimoms ir vaikams.

D. T. Baranauskienės (2000) teigimu, bendradarbiavimas turi būti grindžiamas ne vienpusiška informacija, bet dalijimusi patirtimi. Tėvai ugdymo įstaigoje turėtų būti ne svečiai, o bendruomenės nariai. Bendrauti – bendradarbiauti su tėvais reikia taip, kad jie nesijaustų tik vykdančios ugdymo įstaigos instrukcijas, o rodytų iniciatyvą, įsitrauktų į konkrečią veiklą. Siekiant efektyvumo būtinas tikslingas darbas, organizuojamas tinkamomis formomis:

- Tėvų susirinkimai;
- Tėvų švietimas;
- Informacijos sklaida;
- Individualus darbas;
- Pedagoginė konsultacija.

V. Krum (1998) sako, kad pedagogai ir tėvai kooperduodamiesi gali aprėpti tris sritis: tėvų, pedagogų bei bendras tėvų ir pedagogų veiklas. Visais trimis atvejais tokio bendradarbiavimo privalo siekti pedagogai inicijuodami:

- Pasikeitimą žiniomis apie vaiką;

- Lankymąsi vaikų namuose;
- Bendradarbiaudami su tėvais per veiklas;
- Skatindami bendradarbiavimą su tėvais namuose;
- Spręsdami ugdymo problemas, bendradarbiaujant su tėvais namuose.

Autorius teigia, kad glaudžiai bendradarbiaujant su tėvais, gerėja ugdytinio pasiekimai ir elgesys, pedagogai ir tėvai padeda geriau suprasti ir gerbti vienas kitą (Krumm, 1994).

A. Ališauskienė (2003), A. Hansen, K. Kaufmann, S. Saifer (1997) S. Dapkienė (1997, 2002), J. Litvinienė (1990, 2002), O. Monkevičienė (1995), Zinkevičienė, 2002 nurodo tokias bendradarbiavimo su šeima formas:

- vaikų lankymas namuose,
- individualūs pokalbiai,
- neakivaizdiniai pokalbiai,
- konsultacijos,
- visuotiniai tėvų susirinkimai,
- konferencijos,
- bendros tėvų ir vaikų šventės,
- tėvų kampelis,
- atvirų durų dienos,
- bibliotekėlė tėvams,
- anketinės apklausos,
- tėvų komiteto veikla.

Vaikų lankymas namuose- pirmoji pažintis su vaiko šeima turėtų būti vaikui besirengiant laikyti ikimokyklinę įstaigą. Šio apsilankymo tikslas - susipažinti su vaiko gyvenimo sąlygomis ir papasakoti apie ikimokyklinę įstaigą, sužadinti mažylio norą jį lankyti, įtikinti, kad jis ten laukiamas, reikalingas (Litvinienė 2002).

Individualūs pokalbiai – populiarūs su tėvais darbo forma. Individualių pokalbių metu šeimos nariai paprastai būna atviresni, pasidalija vaiko auklėjimo sunkumais. Tokie pokalbiai vyksta šeimos arba auklėtojų iniciatyva. Norėdamas labiau suartėti su šeima, pedagogas, pasitaręs su kiekvienu iš šeimos nariu, sudaro grafiką, kuriame nurodo, kuriomis dienomis šeimos nariai gali lankytis grupėje ir stebėti savo vaiką (Dapkienė, 1997).

Neakivaizdiniai pokalbiai - įdomi darbo su šeima forma. Pokalbių metu nagrinėjami svarbūs vaiko auklėjimo klausimai. Pedagogai kartu su šeima, komiteto nariais, remdamiesi „Auklėjimo vaikų darželyje programa“, sudaro klausimus, surašo juos į albumą. Pirmame puslapyje - kreipimasis į šeimos narius. Albumas keliauja iš šeimos į šeimą, tėvai išsirenka kurį nors vieną

klausimą ir pasitarę su kitais šeimos nariais į jį atsako. Atsakymai padeda kitiems šeimos nariams susipažinti su gerąja auklėjimo patirtimi, sukelia naujų minčių apie auklėjimo problemas.

A. Ališauskienė (2003) išskiria specialistų konsultacijas, kaip vieną iš šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos formų. Jos padeda spręsti specifines vaikų ugdymo problemas

Tėvų susirinkimai - jų metu supažindinama su platesniais vaikų ugdymo klausimais, propaguojamos psichologinės, pedagoginės žinios apie ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėjimo ypatumus. D. Zinkevičienės teigimu, svarbu, kad jie būtų efektyvūs ir organizuoti. Susirinkimų metu svarbus vaidmuo tenka pranešėjui, tačiau reikia leisti išsakyti savo nuomonę ir klausytojams teigia autorė (Zinkevičienė, 2002).

Konferencijos. Rekomenduojama vesti kas antri metai. Paprastai jos organizuojamos, plačiai išnagrinėjus su šeima kurį nors skyrių, pavyzdžiui, fizinį auklėjimą. Konferencijos tikslas - paskleisti gerąją patirtį pasirinktu klausimu. Jai rengiamasi iš anksto (Hansen, Kaufmann, Saifer 1997).

Bendros tėvų ir vaikų šventės. S. Dapkienė rekomenduoja, kad jos turi būti rengiamos atsižvelgus į tėvų bei vaikų nuomonę. Jas galima susieti su metų laikais - pavasariu ir žiema, vasara ir rudeniui. Gana kūrybingai galima organizuoti šeimos ir vaikų derliaus šventę (Dapkienė, 1997).

Tėvų kampelis - svarbi darbo su šeima, pedagoginės propagandos skleidimo forma. Juose auklėtojos duoda rekomendacijas medicininėmis, pedagoginėmis ir psichologinėmis temomis. Pageidautina paskirti skyrelį tėvų pasisakymams. Tėvų kampeliui rekomenduojama klausimų dėžutė. Ji padeda sudominti tėvus vaikų auklėjimo problemomis (Litvinienė, 1990).

Atvirų durų dienos padeda šeimoms susipažinti su vaikų gyvenimo sąlygomis ikimokyklinėje įstaigoje, su auklėtojų darbo metodais, vaikų įgūdžiais ir mokėjimais. Šeimos nariams įdomu stebėti vaiką tarp bendraamžių, matyti jo pasiekimus bei trūkumus. Stebėdami jie lengviau suvokia auklėjimo klaidas (Dapkienė, 2002).

D. Zinkevičienė (2002), pateikia dar vieną bendradarbiavimo formą tai - anketinės apklausos. Svarbiausias anketų tikslas - išsiaiškinti šeimos nuomonę įvairiais vaiko ugdymo klausimais.

Tėvų universitetai. Lektorių programą sudaro direktorė su tėvų komitetu. Paskaitas skaityti kviečiami patyrę pedagogai, tėvai, kurie gali suteikti naudingų žinių apie vaikus. Paskaitų turinys turi atitikti ikimokyklinės įstaigos auklėjamuosius tikslus. Svarbu, kad tas darbas nebūtų formalus. Priešingu atveju jis nereikalingas (Litvinienė, 2002).

Bibliotekėlė tėvams. Pirmiausia reikėtų iškabinti turimos literatūros sąrašus ir rekomenduoti skaityti tai, kas susiję su ikimokyklinės įstaigos auklėjimo uždaviniais, sudaryti skaitytojų korteles. Mintimis apie perskaitytą literatūrą pasiūlyti šeimai pasidalyti per susirinkimus, aprašyti jas šeimos kampelio stende arba albume.

Jaunųjų motinų mokykla - viena iš pedagoginės propagandos vaikų įstaigoje forma. Pagal iš anksto sudarytą planą motinos gauna teorinių žinių įvairiais vaikų auklėjimo klausimais, susidaro praktinius įgūdžius bei mokėjimus. Užsiėmimus veda ikimokyklinės įstaigos gydytoja, ar vyr. medicinos sesuo, ar kiti pedagogai (Dapkienė, 2002).

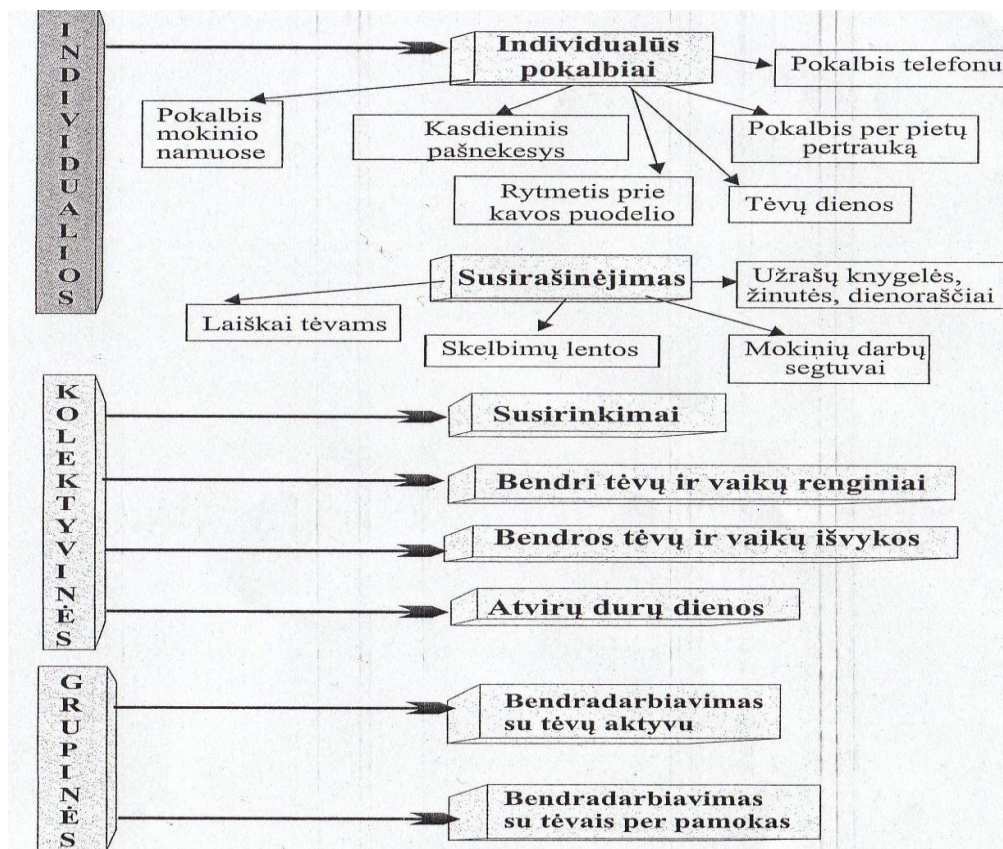
Dalyvaudamos grupės veikloje, šeimos labiau susipažįsta su ugdymo programos uždaviniais ir jų įgyvendinimo priemonėmis. Tėvai, stebėdami vaikų veiklą, blaiviau mato jų savarankiškumą ir geriau supranta į vaiką orientuotos programos svarbą. Daugelis tėvų su nuostaba aptinka, kiek daug dalykų jų vaikai gali atlikti savarankiškai. Grupės veikla tampa aktyvesnė ir kūrybingesnė. Šeimos nariai gauna žinių, kurias gali panaudoti namie (Hansen, Kaufmann, Saifer, 1997).

Dar kitokias šeimos bendradarbiavimą skatinančias formas siūlo P. Caughlin, K. Hansen, D. Heller, šios autorės išskiria šias formas:

- Veikla lauke tai - pėsčiųjų žygiai, vakaronės, čiuožinėjimas rogutėmis arba slidėmis, žvejyba, žaidimo aikštelių statymas arba remontas, sodininkystė daržininkystė, aitvarų šventė.
- Klubai ir būreliai - siuvimo, meninė, sporto veikla, klubas: „Sutaisykime patys“, slapti bičiuliai, vyresnysis brolis ar sesuo. Ir dar viena bendradarbiavimą skatinanti forma valgiai ir linksmybės tai - patiekalų šventės, mėgstamų patiekalų vakarėlis.

S. Dapkienė, remdamasi V. Černiumi, (1993) išskiria 3 pagrindines bendradarbiavimo formas:

1. Individualias. Bendraudamas individualiai pedagogas supranta šeimos gyvenimo stilių, išsiaiškina kokios sąlygos yra vaikui ugdytis, kaip jis leidžia laisvalaikį, pats pasimoko geros vaikų auklėjimo patirties.
2. Grupines. Kad pedagoginis poveikis būtų veiksmingas tėvus burdami į grupes. Mažos grupės su vienoda problema grupelės susiejimas, pokalbis yra žymiai efektyvesnis.
3. Kolektyvines: Tai šeimų susirinkimai, bendri vakarai, renginiai.

1. pav. Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo būdai, pagal S. Dapkienę (2002).

A. Hansen, K. Kaufmann, S. Saifer (1997) pateikia tokią bendradarbiavimo formą kaip informaciniai biuleteniai - tai ikimokyklinės įstaigos pedagogai gali leisti biuletenius, kas dvi savaites ar mėnesį ir taip šeimoms padės gauti pakankamą informaciją apie ugdymo programą. Biuletenio turinys ar jame aptariamos temos savo turiniu gali skirtis ir užpildyti tas spragas, kurios lieka bendradarbiaujant kitomis priemonėmis.

S. Montvilaitė, A. Mazolevskienė, O. Monkevičienė (2011) pateikia tokias tėvų informavimo bei bendradarbiavimo formas:

- Atmintinės tėvams;
- Sms žinutės telefonu;
- Tėvų dalyvavimas ugdomosiose veikose;
- Ugdomosios aplinkos kūrimas su tėvais;
- Apsikeitimas vaidmenimis;
- Fotografijos diena;
- Aukcionai;
- Šeimos vakarai.

A. Hansen, K. Kaufmann, S. Saifer (1997) teigia, kad šeimos užimtumas darbe ir kiti įsipareigojimai lemia, kaip dažnai jos nariai gali dalyvauti grupės veikloje. Vieni tėvai grupės

veikloje gali dalyvauti kartą per savaitę, kiti gali kartą per mėnesį ar dar rečiau. Šeimos gali puikiai įsijungti į ikimokyklinės įstaigos ugdymo programą įvairiais būdais padėdamos pedagogams bei įsijungdamos į bendradarbiavimo procesą. V. Ženkuvienės (2003) teigimu, norint efektyviai bendradarbiauti su šeima labai svarbu kiekvienam suteikti galimybę pasireikšti, pasijusti reikalingam ir svarbiam, būti pastebėtam. Šiam tikslui pasitarnauja visada aktualios temos apie darbą, profesijas. Pokalbiams su vaikais reikia rinktis tas profesijas, kurias turi jų šeimos nariai, ieškoti galimybių apsilankyti jų darbovietėse ir natūraliai susipažinti su šios profesijos žmonėmis. Dalyvaujant grupės veikloje šeimos nariams, pedagogai gali daugiau laiko skirti kiekvienam vaikui; sužino, kaip šeima sudomina, paskatina savo vaikus; pamato kaip šeimos nariai padeda vaikams rasti sprendimą; daugiau sužino apie skirtingų kultūrų tradicijas. Kol vaikas pradeda lankyti ikimokyklinę įstaigą, šeimoje išmoksta daugelio dalykų (Caughlin, Hansen, Heller, 1997). Apibendrinant, galima teigti, kad kuo įstaiga naudoja daugiau bei įvairesnių bendradarbiavimo formų tuo didesnė tikimybė įtraukti tėvus į ugdymo procesą.

1.4. Pedagogo vaidmuo siekiant įtraukti tėvus dalyvauti ugdomojoje veikloje

Pedagogas bendradarbiavimą turi suvokti kaip sistemą ir plėtoti ją nuosekliai, kartu orientuodamasis į dviejų ar daugiau ugdymo grupių įsitraukimą į bendradarbiavimą (Kontautienė, 2000). Barselonos siekių pagrindu parengtose Europos Komisijos ministrų komiteto rekomendacijose (priimtose 2002 m. rugsėjo 18 d. 808 – Ministrų atstovų susirinkime) akcentuojama, kad ikimokyklinės įstaigos pedagogas turi gebėti vystyti ir plėtoti pagarba grįstus santykius su tėvais, kolegomis ir kitais profesionalais, vystyti bendradarbiavimą ir partnerystę, kartu reflektuoti apie ugdymo praktiką, profesinį tobulėjimą (Ruškus, Žvirdauskas, Zybartas ir kt., 2012). Pavyzdiniame auklėtojos pareigybės aprašyme (2005) nurodomos pedagogo profesinės veiklos ir pareigos. Šiame dokumente pabrėžiamas tęstinumo ugdymo principas, kurio pagalba pedagogas bendradarbiauja su tėvais, nes pozityvus vaiko ugdymas toliau tęsiamas šeimoje. Pavyzdinis auklėtojos pareigybės aprašymas (2005) išskiria dar vieną svarbų ugdymo principą – dermės. Šis principas leidžia derinti šeimos ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos interesus, lūkesčius dėl vaikų pasiekimų, ugdymo(si) būdų ir padeda įsitraukti į ugdomąją veiklą. Dokumentas pabrėžia, kad pedagogas privalo:

- Bendradarbiauti su šeima.
- Skatinti tėvus, kuo aktyviau dalyvauti grupės veikloje.
- Derinti šeimos ir įstaigos interesus.
- Sistemingai suteikti tėvams informaciją apie vaikų pasiekimus, ugdymo(si) poreikius ar iškilusias įvairias problemas (sveikatos, prigimtinių, socialinių poreikių tenkinimo ir pan.)

Tėvai dalyvaudami ugdymo procese leidžia vaikams jaustis palaikomiems ir saugiams. Pedagogai ir tėvai turėtų kuo darniau bendradarbiauti norėdami pagerinti savo vaikų ugdymo(si) kokybę. S. Šalkauskio (1992), teigimu, pedagogas, siekdamas visapusiškai išugdyti asmenybę, turi bendradarbiauti su ugdytiniu, jo šeimos nariais, būti patikimas asmuo, kuris privalo ugdymą suderinti su šeimyniniu auklėjimu.

Vykstant esminiams pokyčiams ugdymo įstaigose, keičiasi požiūris į bendradarbiavimą su šeima. Siekiant tėvų aktyvumo ugdymo procese, bendradarbiavimas su jais negali likti tik formalus. Vengrijos ikimokyklinės įstaigos pedagogų teigimu, labai svarbus uždavinys yra pedagogo iniciatyva, siekiant sukurti abipusį supratimą ir gerus santykius. Tėvai negali būti pašalinti iš bendros plėtos. Šis bendradarbiavimas yra ypač svarbus siekiant palengvinti perėjimą iš ikimokyklinės įstaigos į mokyklą. Geri santykiai tarp auklėtojos ir šeimos užtikrina pasitikėjimą savimi ir suteikia saugumo pojūtį vaikui (*Cooperation with parents: building an understanding of Early Childhood*).

V. Gražienė, R. Rimkienė (1993) teigia, kad gerai žinodami pagrindinius ugdymo tikslus, pedagogai turėtų numatyti tokius bendradarbiavimo su tėvais būdus.

1. *Pirmieji ryšiai su šeima. Jie turėtų padėti šeimai susipažinti su ikimokyklinės įstaigos gyvenimu, pedagogu bei grupe, kurią ruošiasi lankyti jų vaikas:*

- Šeimos lankymasis ikimokyklinėje įstaigoje, susipažinimas su aplinka, sąlygomis.
- Informacijos paštu apie ikimokyklinę įstaigą siuntimas šeimos nariams.
- Susitikimas su ikimokyklinės įstaigos direktore, būsima pedagoge, supažindinimas su reikalavimais bei sąlygomis.

2. *Bendradarbiavimas su šeima vaikui lankant ikimokyklinę įstaigą:*

- Kasdieninis bendradarbiavimas su pedagoge, padėjėja atvedant ir parvedant vaiką namo.
- Planuoti ar spontaniai pokalbiai su tėvais apie vaiką.
- Supažindinimas su surinkta medžiaga apie vaiką.
- Nuolatinis šeimos informavimas apie vaikų gyvenimą ikimokyklinėje įstaigoje, aktualūs įvairių temų straipsniai, įdomesni grupės įvykių aprašymai, vaikų kalbos kertelė, darbų parodėlės.

3. *Pedagogų pagalba šeimoms:*

- Padėti šeimai įvairiais vaiko klausimais.
- Kaupti informaciją apie vaiką ir duoti praktiškus patarimus. Padėti spręsti įvairias problemas, jeigu galima pagelbėti kritinės situacijos atveju.

Kaip teigia E. Horwart (2003), kuriant autentišką pedagogų bei šeimos bendradarbiavimą, būtina mažinti neatitikimą pedagogų ir šeimos galių. Atkreipti dėmesį į naujus ugdymo metodus, tyrimus, kurie padėtų keisti nusistovėjusius šeimos ir pedagogų įsitikinimus. Pasak M. Aiskow ir A. Muincey (1989), ugdytinių šeimas pedagogai laiko:

Kliūtimi. Pavyzdžiui, kai kas mano, kad dauguma šeimų yra abejingi vaikų auklėjimui, ar net trukdo jiems pasiekti pažangos arba blogina jų padėtį.

Potencialiais pagalbininkais. Šeima yra vertingas išteklių šaltinis ir jie gali padėti vaikams.

Partneriais. Užuo žiūrėję į šeimas, kaip į švietimo srities neprofesionalus, su jais užmezga lygiavertės partnerystės ryšius.

Vartotojais. Jei šeima suvokia ikimokyklinę įstaigą kaip paslaugas teikiančią organizaciją, jiems neišvengiamai tenka vartotojų vaidmuo (Sipavičienė, 2008).

Šeimos nenoras bendradarbiauti su pedagogais ar ugdymo įstaiga gali būti nulemtas ir tam tikrų individualių savybių, tokių kaip drovumas, nepasitikėjimas savo kaip lygiavertčio pedagogo partnerio jėgomis. Kita vertus abipusės partnerystės kokybei įtakos gali turėti ir kai kurie pedagogo veiksmai ar požiūriai: tėvų kompetencijų nuvertinimas, vadovavimasis išankstiniais stereotipais, laikymas savęs aukščiau už ugdytinio šeimą ar priešingai - nepasitikėjimas, autoriteto stoka. Todėl tėvai vengia susitikimų arba ateina nusiteikę priešiški. Tėvams labai svarbu jausti, kad jie yra laukiami ir kad jų nuomonė yra labai reikšminga, kad pedagogas ir jie - viena komanda (Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009). Kaip teigia, E. Horwart (2003) dažniausiai lygiavertiškai bendradarbiauti su ugdymo įstaiga gali priklausantys vidurinei klasei tėvai, nes turi atitinkamą išsilavinimą. Jie lengviau supranta kylančias problemas, tai suteikia jiems pasitikėjimo bendraujant su ugdytojais. Skurdžios šeimos – turi skirtingas galias – šiems trūksta atitinkamo išsilavinimo ir statuso leidžiančio bendradarbiauti su ugdytojais kaip lygūs su lygiais. Taip pat lygių santykių nebūna kai tėvai priklauso aukštesniam socialiniam ir ekonominiam sluoksniui (Šorienė, 2012). Daugelis mokslininkų teigia, kad pedagoginis pašaukimas yra pedagoginės sėkmės sąlyga ir ji taip pat vaidina labai svarbų vaidmenį norint pasiekti efektyvesnio šeimos dalyvavimo ikimokyklinės įstaigos veikloje. R. Kontautienė (2004), akcentuodama pedagogo pašaukimo svarbą, išskyrė pagrindines pedagogo asmenines savybes, labiausiai sąlygojančias bendradarbiavimo procesų vyksmą ir sėkmingą plėtotę ikimokyklinės įstaigos aplinkoje.

1 lentelė

Bendradarbiauti pasirengusio pedagogo asmeninis modelis

(sudaryta pagal: Giedraitienė – Lileikienė, 2002)

Specialistas	Darbuotojas	Žmogus
○ Pedagogikos žinios;	○ Mokėjimas iškelti tikslą ir	○ Humaniškumas

<ul style="list-style-type: none"> ○ Pedagoginis meistriškumas ○ Psichologijos žinios ○ naujų technologijų valdymas ○ mokėjimas racionaliai analizuoti darbą ○ Meilė darbui ○ Meilė vaikui ○ Tikėjimas žmogumi ○ Pedagoginiai gebėjimai ○ Erudicija ○ Kantrybė ○ Santūrumas ○ Išradingumas ○ Dvasinis dosnumas ○ Reakcijos greitis ir tikslumas ○ Emocinė pusiausvyra ○ Vaikų supratimas ○ Reiklumas sau ○ Tautiškumas ○ Savitvarda ○ kalbos aiškumas ir ○ įtakingumas ○ Teisingumas sau ir kitiems 	<ul style="list-style-type: none"> jo siekti; ○ Mokėjimas organizuoti darbo laiką ○ Sistemingas ir planingas kvalifikacijos kėlimas ○ Darbo efektyvumo siekimas ○ Kūrybiniai gebėjimai ○ Visapusiškas išsilavinimas ○ Protingas optimizmas ○ Saikingas skepticizmas ○ Noras dirbti ○ Meilė darbui ○ Mokėjimas dirbti kolektyve ○ Atkaklumas ○ Atsakomybė ○ Aktyvumas ○ Greita orientacija sprendžiant įvairias situacijas ○ Mokėjimas organizuoti darbą. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Demokratiškumas ○ Dvasingumas ○ Doroviškumas ○ Aktyvus dalyvavimas visuomeninėje veikloje ○ Aktyvi gyvenimiška pozicija ○ Asmeninis pavyzdys visiem ir visur ○ Patriotizmas ○ Tautinis pasididžiavimas ○ Sveikas gyvenimo būdas ○ Poreikis bendrauti ○ Atvirumas ○ Pakankamas emocionalumas ○ Humoro jausmas
---	--	--

Be pedagogo asmeninių savybių ir gebėjimų, nemažas vaidmuo tenka humanistinio ugdymo idėjos suvokimui ir pripažinimui, demokratinės ikimokyklinės įstaigos sampratai, žinių apie pedagoginį bendradarbiavimą sistemai ir įgyvendinimui praktinėje veikloje, teoriniam - profesiniam pasirengimui, taip pat pedagoginiams mokėjimams ir pedagoginio veikimo galimybėms (Skeirienė, 2005). S. Dapkienė (2002), mini tokias pedagogo savybes kaip kūrybiškumas ir kad tik kūrybingas pedagogas gali ugdyti kūrybingą asmenybę. Ji sako, jei pedagogas bus kūrybingas jam geriau seksis išspręsti problemas, atrasti naujus sprendimo būdus. R. Kontautienės (2002) žodžiais, pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtra ypač priklauso ir nuo visapusiško pasirengimo bendradarbiauti. **Patarimai, kaip bendrauti su šeimomis:**

- Skirkite laiko, sudarykite sąlygas ir kvieskite šeimas dalintis mintimis, džiaugsmiais, lūkesčiais bei rūpesčiais.
- Raskite vietą, kur galima pasikalbėti akis į akį ir išlaikykite pokalbio konfidencialumą.
- Šeimos atskleidžia labai asmeniškų dalykų, todėl svarbu, kad ši informacija nebūtų skleidžiama (Skeirienė, 2005).

Pedagogas – bendradarbiavimo sistemos ikimokyklinėje įstaigoje iniciatorius ir organizatorius. Anot A. Gudaitienės (2002), ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo sėkmė priklauso ir nuo šeimų noro, atsakomybės už vaiko ateitį, už būsimosios kartos dvasingumą, fizinį, moralinį tobulumą ir nuo pedagogo asmenybės pasirengimo, gebėjimų (Gudaitienė, 2002).

R. Kontautienės (2002) teigimu, labai svarbu, kad šeima ir pedagogai laisvai ir atvirai kalbėtusi apie vaikus jų veiklą. Todėl siekdami efektyvaus bendradarbiavimo pedagogai turėtų laikytis tam tikrų reikalavimų:

- Pokalbiams ruoštis iš anksto, numatant pokalbio tikslus, turinį bei turint konkrečių pasiūlymų dėl svarstomos problemos;
- Pokalbį visada reikėtų pradėti nuo teigiamų dalykų;
- Siūlant įvairius pedagoginio poveikio būdus, teikiant patarimus ar rekomendacijas, remtis mokslininkų tyrimais, jų rekomendacijomis (ypač tais atvejais, kai tėvai ugdytojo atžvilgiu priešiška nusiteikę arba nepasitiki mokytoju);
- Pokalbius visada užbaigti išreiškiant viltį, tikėjimą šeimos pastangomis kartu su ugdymo įstaiga siekti bendrų auklėjimo rezultatų;
- Viso pokalbio metu ugdytojas turėtų būti pakantus, kantrus ir geranoriškas, mokantis pagarba atsakyti į nepagarbą (Kontautienė, 2002).

Ikimokyklinė įstaiga ir šeima yra glaudžiai susiję, todėl kuo glaudesnis bendradarbiavimas, tuo sėkmingiau vaikai ugdomi. Kai pedagogas suvokia, kad toks bendradarbiavimas būtinas sėkmingam vaiko ugdymui, jis tampa kasdieninės veiklos dalimi (Caughlin, Hansen, Heller ir kt. 1997). A. Hansen, K. Kaufmann, S. Saifer (1997) teigia, kad jau pirmo susitikimo metu pedagogai turi raginti šeimas aktyviai įsijungti į ikimokyklinės įstaigos veiklą. Visą laiką ir visais būdais pabrėžti, kad šeima - neatskiriama vaikų ugdymo proceso dalis, nes jie geriausiai pripažįsta savo vaikus ir gali daugiausia jiems duoti. Šeimos nariai tai supras, jeigu pedagogai pagarbiai ir atvirai tarsis dėl programos koncepcijos, veiklos planų ir priemonių bei atskirų uždavinių įgyvendinimo (Hansen, Kaufmann, Saifer, 1997). Todėl kaip teigia, D. Skeirienė (2005), pedagogas turėtų išaiškinti šeimoms ir pats gerai įsisąmoninti šiuos bendruosius tikslus. Tikslų numatymas, tinkamas strategijos ir metodų pasirinkimas, gerai organizuota veikla jam padeda spręsti savo darbo problemas, kontroliuoti padėtį. Pedagogo darbo strategija priklauso nuo kūrybiškos organizacinės pedagoginės veiklos, kuri prognozuoja ugdytinių vystymąsi, pobūdžio (Skeirienė, 2005). Pedagogų pareiga - padėti šeimoms, tobulinti supratimą, įgūdžius ir pateikti žinias apie vaikų auklėjimą, jų vystymosi etapus. Ypač jiems stinga žinių apie tai, kokia bendra veikla su vaikais jie turėtų ir galėtų užsiimti. Tokiems įgūdžiams įgyti padeda šeimos mokyklėlės grupėse. Šeimos nariai ir vaikai užsiima bendra veikla, mokosi džiaugtis vieni kitais, vieni kitų pasiekimais, darbeliais. Pedagogai suteikia žinių apie vaikų auklėjimą, sudaromos sąlygos pasimokyti bendravimo įgūdžių (Lekerauskienė, 2005). R. Kontautienės nuomone, naujos humanistinės - filosofinės sampratos bei žmoniškosios kultūros elementai šiandieniniam ugdytojui yra būtinybė formuojant naują šeimos ir ugdytinių vertinimų orientaciją: jie laikomi lygiaverčiais edukacinio proceso partneriais, su jais kartu kuriama konstruktyvi ugdomoji sąveika (Kontautienė, 2000). Lietuvos Respublikos

Konstitucija nurodo, kad ugdymo procesas ir auklėtojo pareigybė įpareigoja auklėtoją rūpintis visu ugdymo procesu. O tai yra labai sudėtingas darbas, reikalaujantis ne tik kūrybingumo, bet ir daug laiko bei energijos. Todėl, G. Butkienės ir A. Kepalaitės (1996) nuomone, labai svarbu, kad kiekvienas pedagogas sąmoningai suvoktų ugdymo tikslus ir uždavinius, pasirinktų būdus, kaip jų siekti. O. Borusevičienė pabrėžia, kad šiuolaikiniai amžiaus pedagogai privalo turėti įvairių žinių ir mokėti jomis naudotis, mąstyti, gebėti profesionaliai spręsti problemas. Ji išskiria pagrindines veiksmingai dirbančio pedagogo savybes:

1. Turi sukaupęs pakankamai žinių ir jomis remdamasis, dirbdamas derina mokslą ir meną;
2. Pats mokosi, vadovaujasi geriausiais mokymo būdais (modeliais, strategijomis, procedūromis) ir gali visa tai pritaikyti mokydamas vaikus bei suaugusiuosius;
3. Geba laikytis refleksiškos, kolegiškos ir orientuotos į visus savo veiklos aspektus problemų sprendimo;
4. Supranta, kad mokomasi visą gyvenimą, ir yra nusiteikęs bei turi įgūdžių dirbti taip, kad gerėtų jo paties mokymas ir tobulėtų ikimokyklinė įstaiga.

R. Dobranskienės (2002) teigimu, profesionali pedagogo veikla daro didelę įtaką ikimokyklinės įstaigos gyvenimui, jo organizavimui, ugdytinio asmenybės brandai, padeda siekti darnos, ugdyti pilietiškumą. Itin svarbu rūpintis pedagogui būdingomis vertybėmis ir normomis: pagarbumo, tolerancijos, pagarbos demokratijos vertybėms, patriotizmo puoselėjimo, rūpinimosi kitais, sąžiningumo, iniciatyvumo, sveikos gyvensenos ir kt. N. Šorienė (2012) straipsnyje remiasi M. Warren, S. Hong, C. Rubin (2009) mintimis ir pateikia suformuotą tėvų ir pedagogų tarpusavio santykių modelį. Tarpusavio santykių teorijoje akcentuoja, šeimos ir ikimokyklinės įstaigos partnerystę, grindžiamą šeimos ir ugdymo įstaigos tarpusavio sąveika. Pabrėžiama pedagogų ir tėvų tarpusavio komunikacijos svarba: svarstoma, kaip įtraukti pavienius tėvus ir kaip sukurti tėvų tarpusavio santykius, kurie taptų išėities tašku kolektyviam dalyvavimui ugdymo įstaigos gyvenime. Santykių modelis akcentuoja pedagogų ir tėvų santykių plėtojimą, tėvų lyderystės ugdymą (Šorienė, 2012). Apibendrinant, pedagogų pastangas siekiant efektyvumo tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir ugdytinių šeimų bendradarbiavimo gerinimo, pirmiausiais veiksnys yra pedagogo edukacinis - inovacinis pasirengimas, gebėjimas įgytas žinias pritaikyti konkrečioje aplinkoje, pastangos įtraukti tėvus į veiklas, tėvų bei pedagogų lygiavertė partnerystė.

1.5. Tėvų švietimo reikšmė

Šeimos pedagoginis švietimas yra labai svarbus darbas. Pedagogai turi būti tarsi gidai, kurie vestų ne tik vaikus, bet ir jų tėvus prie vertybių. Tėvų švietimas - edukacinis reiškinys, turintis ypatingą svarbą ikimokyklinio ugdymo kaitos procesuose. I. Leliūgienė G. Simanavičiūtė (2010),

teigia, kad įgyvendinant tėvų švietimą ugdymo įstaigoje, būtina pakeisti stereotipinį tėvų požiūrį į vaikų ugdymą, kaip sritį, kuri priklauso tik ugdymo įstaigai, pedagogams – ugdymo profesionalams. Autorės pateikia J. Comerio ir N. Hayneso pedagoginio švietimo tipus: konstruktyvų (aktyvus švietimas) ir nekonstruktyvų (formalus). A. Juodaitytė (2001) identifikuoja, kad konstruktyvus tėvų švietimas Lietuvos ikimokyklinėse įstaigose - naujas reiškinys, kuris nepakankamai siejamas su ikimokyklinio ugdymo kaita, moderniais, į vaiką orientuotais ugdymo modeliais, suaugusiųjų švietimo bei nuolatinio mokymo(si) idėjomis (Juodaitytė 2001). Bet to, autorė teigia, kad tėvų švietimas ikimokyklinėje įstaigoje tampa ne tik edukacinio sistema, kurios pagrindu daroma įtaka tėvų sampratos pokyčiams. Taigi, pedagoginis švietimas - tai procesas, kurio metu yra suartinamos dvi suaugusiųjų žmonių grupės: pedagogai ir tėvai. I. Leliūgienės, G. Simanavičiūtės (2010) teigimu, tėvų švietimą galime traktuoti kaip ugdymo įstaigos atsaką į socialinį užsakymą, kuris būtinas visuomenei, nuolat tobulinančiai save atsižvelgiant į edukacinius procesus. Tėvų švietimas garantuoja naujas visaverčio dalyvavimo ugdymo kaitos procesuose perspektyvas (Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010). N. Šorienė, pateikia J. A. McCollum (1999) tėvų švietimą apibūdina, kaip ikimokyklinių ugdymo įstaigų pastangas suteikti tėvams, kuo daugiau pedagoginės informacijos arba netgi pakeisti ir formuoti naują požiūrį į vaikų ugdymą (Šorienė, 2012). Ikimokyklinės įstaigos stiprėja, kaip organizacijos teikiančios visuomenei kokybiškas suaugusiųjų švietimo ir vaikų ugdymo paslaugas, todėl siekiama, kad jos būtų patrauklios tėvams. Mokslinėje literatūroje šeimos pedagoginis švietimas tradiciškai laikomas viena iš šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje formų (Seliokienė, 2004). Tėvų pedagoginio švietimo paskirtis yra siejama su kriterijais, kurie išryškina naudą tėvams, vaikams ir ikimokyklinei ugdymo įstaigai. Todėl A. Juodaitytė, R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė (2009) išskiria tokius tėvų švietimo naudingumo kriterijus:

- Tėvai daugiau pasitiki ugdymo institucija.
- Didėja tikimybė, kad patys tėvai ims aktyviau šviestis vaikų auklėjimo klausimais.
- Galės praplėsti pažinčių ratą ir užmegzti naudingus sau ir savo vaikui socialinius ryšius.
- Gerėja vaikų mokymo(si) pasiekimai ir elgesys.
- Išauga tėvų pasitikėjimas ugdymo įstaiga ir jos pedagogais.
- Ikimokyklinė ugdymo įstaiga ir pedagogai gauna daugiau palaikymo iš tėvų sprendžiant įvairius vaikų ugdymo kokybės klausimus.
- Gerėja ikimokyklinių ugdymo įstaigų ugdymo kokybė, nes tėvai teikia įvairius pasiūlymus.
- Stiprėjant tėvų ir pedagogų tarpusavio ryšiams, stiprėja ikimokyklinės ugdymo įstaigos bendruomenė.

Pedagoginis tėvų švietimas turi dvi sampratas: viena pagrįsta informacijos, žinių perdavimu ir jų gausinimu, kita orientuota į patirties gausinimą, požiūrių, vertybių perkainojimą, kompetencijų formavimą ir gilinimą, konstruktyvią veiklą (Leliūgienė, Simanavičiūtė 2010).

Tėvų švietimas gali būti organizuojamas pasitelkiant įvairias formas ir būdus. Taigi P. A. Caughlin (1997) akcentuoja šiuos bendravimo su šeima būdus, kurie yra svarbūs tėvų pedagoginio švietimo organizavimui:

- Formalūs bendravimo būdai (apsilankymas šeimoje, susirinkimai, tėvų lankymasis grupėje, padėkos tėvams, veikla šeimos kambaryje, individualūs pokalbiai su tėvais).
- Neformalūs bendravimo būdai (atvedant ir pasiimant vaikus, žinutės, užrašų knygutės, skelbimų lentos, informaciniai laišakai, anketinės apklausos, vaikų darbėlių parodos).

Užsienio šalių mokslininkų tyrimai rodo, kad bet kurio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybė yra neatsiejama nuo suinteresuotų asmenų partnerystės kokybės. Nors šeimos dalyvavimas vaiko ugdymo procese yra neatsiejama jų vaikų sėkmės dalis, kita vertus, tiek padėdami vaikams ugdytis namuose, tiek kitaip dalyvaudami vaikų ugdymo(si) procesuose, tėvai tiesiogiai ar netiesiogiai gauna daug naudingos informacijos apie įvairius vaikų ugdymo ar priežiūros reiškinius. Ta pati prielaida tampa pačių tėvų švietimuisi. Todėl paskutiniu metu daugelyje valstybių vis didesnis dėmesys skiriamas šeimos ir ugdymo institucijos sąveikai stiprinti, ieškoma būdų kaip įtraukti tėvus ir visuomenę į švietimo politikos kūrimo ir įgyvendinimo procesus (Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009). A. Juodaitytė (2001) akcentuoja, kad tėvų švietimas ikimokyklinėje įstaigoje tampa ne tik edukacinio pobūdžio paslauga, bet ir sistema, kurios pagrindu daroma įtaka tėvų sampratos pokyčiams. Tėvų švietimas - tai ikimokyklinio ugdymo įstaigų atsakas į tą socialinį užsakymą, kuris būtinas visuomenei, kaip nuolat tobulinančiai save edukacinių procesų pagrindu. Specialusis tėvų švietimas – aktualių švietimo problemų gilesnis nagrinėjimas. Gali būti aptariamas vaiko valios ugdymas, kova su tinginiavimu, melavimu, žalingais įpročiais ir kt. Specialusis švietimas dažnai vykdomas individualiai. Jis naudingesnis, nes geriau tenkina tėvų poreikius bei interesus, optimaliau galima išspręsti iškilusias problemas, ir pati programa dalykiškesnė. Tuo pačiu metu galima skatinti tėvų pedagoginę savišvietą (Dapkienė, 1997). Tėvų informavimas – bene labiausiai įprasta ir įvairi savo raiškos būdais tėvų švietimo - bendradarbiavimo forma.

J. Ruškaus, D. Žvirdausko, S. Kybarto (2012) teigimu, tėvų informavimas ir švietimas – svarbiausias bendradarbiavimo prioritetas, taip pat didžiausia praktinė patirtis, palyginti su kitomis bendradarbiavimo sritimis. A. Juodaitytė, R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė (2009) pateikia informavimo su šeima formas:

- vaizdajuostė - jeigu leidžia sąlygos tai vienas įdomiausių bendradarbiavimo bei informavimo formų, ypač tiems tėvams, kurie yra išvykę į užsienio šalis;

- žiniatinklis su įvairiomis svetainėmis - yra puiki erdvė padėkoti tiems, kurie remia institucijos ar grupės veiklą, iniciatyviems tėvams, pagarsinti visuomenei sėkmingas iniciatyvas ir pakviesti kitus prisidėti gerais darbais;
- grupės elektroninis paštas - elektroninis paštas yra puikus būdas informuoti tėvus, o ypač tuos, kurie retai užsuka į ikimokyklinę įstaigą;
- naujienlaiškiai - puikus būdas glaustai pateikti informaciją. Yra dvi galimos versijos: elektroninė ir popierinė. Elektroninė versija reikalauja mažesnių finansinių sąnaudų, tačiau nereikia pamiršti, kad ne visi tėvai ar šeimos nariai turi galimybę naudotis internetu;
- elektroninės skrajutės - geras būdas priminti tėvams apie numatomus įvykius ir artėjančius galutinius terminus. Skrajutės siunčiamos ar dalijamos bent savaitę iki numatomo renginio, įvykio.

Autorės teigia, kad vis daugiau tėvų ieško informacijos internetiniuose puslapiuose, todėl yra tikslinga sukurti savo ugdymo institucijos ar grupės internetinę svetainę ir pateikti jiems reikiamą informaciją bei padėti surasti šeimai to, ko ji ieško.

A. Juodaitytė (2001) teigia, kad šeimos narių švietimas dažniausiai yra siejamas su nepakankamu tėvų nusimanyimu apie vaikų ugdymą, ir todėl dažniausiai jis orientuojamas į pedagoginės patirties taisyklą. Tėvai įgyja naują bendradarbiavimo su pedagogais praktiką, kuri formuojasi individualių susitikimų, pokalbių metu, aktyvaus grupinio mokymo(si) procesuose. Tėvų, kaip suaugusiųjų grupės, švietimas kuria naują vaikų ugdymo ideologiją bei naujas pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas. Dažnai vyrauja nuomonė, kad pedagogai yra profesionalai vaikų ugdymo klausimais, o tėvai yra atsakingi asmenys, kad jų vaikams pedagogai profesionalai suteiktų kokybišką išsilavinimą. Vietoj to, kad dviejų suaugusių žmonių grupių (šeimos ir pedagogų) sąveika būtų grįsta susitarimu dėl kokybiško vaikų ugdymo, tėvai atsiduria prižiūrėtojų, vaidmenyje, o pedagogai dažnai būna įpratę naudotis autoritetinga pozicija tėvų atžvilgiu. Atsiranda socialinis konfliktas ir priešprieša vieni kitiems (Juodaitytė, 2001). V. Ženkuvienės (2003) teigimu, šeima turi didžiausios įtakos vaikui ir yra svarbus jo ugdytojas. Šeimoje formuojasi požiūris į žmones, aplinką, pasaulį ir save, įpročiai, nuostatos, vertybės, kurios gali būti teigiamos arba koreguotinos. Šeimai turi būti suteiktas ypatingas vaidmuo ugdant vaiką. Ji turi būti skatinama padėti vaikui tobulinti ugdymo įgūdžius, o ikimokyklinė įstaiga gali papildyti ugdymą šeimoje. Ikimokyklinėje įstaigoje plečiamas socialinis vaiko patyrimas gyvenant mažoje bendruomenėje, sudaromos sąlygos atskleisti jo gebėjimus, saviraišką, puoselėti tradicines, kultūrinės vertybes. Šeimai yra suteikiama galimybė gauti kvalifikuotą pedagogo pagalbą. D. Skaburskienė (2005) sako, kad šeima - pati galingiausia ir įtakingiausia tiesiogiai su ugdymo įstaiga

susijusi interesų grupė. J. Litvinienė teigia (2002), kad nebus pasiekti ugdymo tikslai, jei nebus bendradarbiavimo tarp ugdymo įstaigos ir šeimos.

Apibendrintai galima teigti, kad pedagogai privalo keisti savo nuomonę apie šeimos pedagoginį švietimą ugdymo procese ir nustoti galvoti, kad tėvai nesuinteresuoti savo vaikų pasiekimais, kad tėvai problemas gali spręsti tik mėgėjišku lygiu. Šiandien pedagogai turi pripažinti šeimas kaip lygiaverčius ugdymo bei auklėjimo partnerius (Dapkienė, 1997). Taigi, labai svarbu, kad tiek tėvai tiek pedagogai suprastų pedagoginio švietimo reikšmę vaikų ugdymuisi, tuo tarpu pedagogams reiktų labiau atsižvelgti į pedagoginio švietimo tobulinimą siekiant formuoti profesionalesnį požiūrį į ugdymą; suteikti galimybę realizuoti tėvams save bendruomeniškumo, bendros veiklos aplinkoje, priimant kitų apsisprendimus; skatinti tėvus aktyviai dalyvauti ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo veikloje; griauti stereotipinius mąstymo modelius, trukdančius pereiti prie modernesnio ugdymo modelio.

1.6. Šeimos dalyvavimas bendruomenės valdymo procese

Ugdymo įstaigos bendruomenė – ugdymo įstaigos pedagogai, ugdytiniai, jų tėvai (globėjai, rūpintojai) ir kiti asmenys, vienijami mokymo santykių ir bendrų švietimo tikslų (Lietuvos respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011). J. Ruškus, D. Žvirdauskas, S. Zybartas (2012) remdamiesi (Smith, Smith, 1999) apibūdino bendruomenės vystymąsi – suplanuota visų bendruomenės gerovės aspektų (ekonominės, socialinės, aplinkos, kultūros) plėtotė. Tai procesas, kurio metu bendruomenės nariai drauge atlieka kolektyvinį veiksma ir sprendžia bendras problemas. bendruomenės vystymo sritys gali varijuoti nuo mažos grupės iniciatyvų iki didelės grupės, t. y. bendruomenės iniciatyvų. Efektyvus bendruomenės vystymasis turėtų būti: ilgalaikis; gerai suplanuotas; teisingas; holistinis ir integruojantis į didesnę vaizdą; paremtas ir inicijuojamas bendruomenės narių; naudingas bendruomenei; paremtas patirtimi, kuri nuveda į geriausią praktiką (Ruškus, Žvirdauskas, Zybartas ir kt., 2012).

Siekiant sėkmingos vaikų socializacijos ir kokybiško ugdymo, būtina stiprinti sąveiką vaikas - šeima - ugdymo institucija. Šiai sąveikai stiprinti didelių potencialių galimybių turi savivaldos institucijos, per kurias dažniausiai ne tik pedagogai, bet ir šeima įsitraukia į bendruomenės valdymą (Berns, 2009). Pedagoginio tėvų švietimo samprata neatsiejama nuo teisės aktų. Lietuvos švietimo plėtotės iki 2012 metų strateginėse nuostatose (2002) teigiama, kad šeima ir ikimokyklinė įstaiga kuria bendrą vaiko edukacinę erdvę. Siekdamas bendrų ugdymo tikslų jos turi padėti viena kitai, nes ugdymas yra gyvenimas, o ne pasirengimas gyvenimui. A. Bagdonas ir P. Jucevičienė (2002) rašo, kad tėvai bei ugdymo įstaiga yra tokie pat švietimo subjektai. Ikimokyklinės įstaigos bendruomenė yra mikro modelis visuomenės, kurioje siekiama ugdytinių. R.

Dobranskienė (2002) teigia, kad tėvai tampa ikimokyklinės įstaigos bendruomenės dalyviais ir organizatoriais kai: ištiriama ugdymo įstaigos organizacinė aplinka, gyventojų požiūris į ikimokyklinę įstaigą, poreikiai, kuriuos ikimokyklinė įstaiga galėtų patenkinti, tariamasi su tėvais dėl ikimokyklinės įstaigos tikslų, uždavinių, veiklos krypčių, tradicijų, taigi tik sisteminga ikimokyklinės bendruomenės vadyba gali garantuoti tėvų dalyvavimo vaikų ugdymo procese efektyvumą (Jorutytė, Budreikaitė, 2010). Sudėtinga pritraukti bendruomenės narius aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime, jeigu tikslai, užduotys, lūkesčiai yra neaiškūs. Bendruomenės vystymas(is) negali būti ilgalaikis be aktyvaus ir nuolatinio bendruomenės narių dalyvavimo. Žmonės neįsitraukia į bendruomenės procesą jeigu jų indėlis nėra pakankamai vertinamas (Ruškus, Žvirdauskas, Zybartas ir kt., 2012). Vienas iš demokratinės institucijos požymių – jos narių nuomonės išklaušymas ir įjungimas į bendruomenės valdymą. Tokiu būdu formuojant ikimokyklinio ugdymo vaikystėje koncepciją, būtina atsižvelgti į tėvų poreikius. Jau ikimokyklinėje įstaigoje tėvai pageidauja kokybiško ugdymo, kurį turėtų garantuoti ugdymo programos, papildomos švietimo paslaugos, aukščiausios kvalifikacijos specialistai ir kt. Ikimokyklinio ugdymo paskirtis ne tik ugdyti ir globoti vaikus, bet ir teikti švietimo pagalbą ugdytinių tėvams. Tokiu būdu ryškėja šiuolaikinėse ikimokyklinio ugdymo institucijose dar viena darbo sritis - šeimų pedagoginės ir psichologinės pagalbos, jų švietimo ir konsultavimo sistemos plėtotė, kuri įgalintų pedagogą teikti tėvams švietimo, konsultavimo, socialinės paramos paslaugas (Jonutytė, Braslauskienė, Grinevičienė, 2004). Šeima, kaip švietimo subjektai, ugdymo įstaigos bendruomenės dalis, turi tam tikrų teisių ugdymo įstaigos atžvilgiu. Švietimo įstatyme (2006) teigiama, kad tėvai turi teisę gauti informaciją apie vaiko ugdymosi sąlygas ir pasiekimus (Jorutytė, Budreikaitė, 2010). Ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose (2001) išskirtos šios ikimokyklinės įstaigos formos: tėvų komitetas, bendruomenės taryba ir pedagogų taryba. I. Jorutytė, A. Budreikaitė (2005) apibūdino savivaldos formas: tėvų komitetas - tai ikimokyklinės įstaigos savivaldos institucija, kuri kuriama vaikų ugdymo programų kokybei gerinti. Tėvų komitetas dirba su ikimokyklinės įstaigos pedagogėmis ir pataria, kaip geriau įgyvendinti ugdymo programas. Jis planuoja įvairius renginius, išvykas, ekskursijas, renka pinigus, rūpinasi ikimokyklinės įstaigos inventoriumi, organizuoja „švaros akcijas“. Šeimos nariai ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese gali dalyvauti šiais būdais:

- padėti formuoti švietimo politiką,
- keisti, koreguoti ugdymo turinį, procesą,
- kurti ikimokyklinės įstaigos materialinę bazę,
- keistis, dalintis informacija,
- sudaryti ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo programas ir jas įgyvendinti,

- užmegzti ir palaikyti šeimos kontaktus,
- tobulinti ugdymo procesą (padėti organizuoti renginius, dirbti tarybos, tėvų aktyvo veikloje, konsultavime).

Kita įsitraukimo forma yra bendruomenės taryba – aukščiausia ugdymo įstaigos savivaldos institucija, telkianti tėvų (vaiko globėjų), pedagogų ir kitų bendruomenės narių atstovus, rėmėjus visų institucijos veiklos sričių klausimams aptarti, kolegialiai jiems nagrinėti ir spręsti. Nutarimai priimami vadovaujantis dalyvių dauguma.

Bendruomenės taryba atlieka šias funkcijas:

- Plėtoja ugdytinių, bei jų šeimos narių ir kitų bendruomenės narių demokratinės gyvensenos patirtį;
- Numato ugdymo įstaigos programą, nuostatus, vidaus darbo tvarkos taisykles, ugdymo planą, nustato ugdymo organizavimo tvarką.
- Aptaria siūlymus dėl ugdymo užsiėmimų ir renginių organizavimo, programų, projektų rengimo, vertina vadovo vadybinę veiklą, išsako nuomonę jam atestuojantis;
- Ieško būdų bendrauti ir bendradarbiauti su kitomis savivaldos struktūromis, keistis patirtimi, rengti bendrus renginius, projektus;
- Svarsto ir apibūdina socialinių edukacinių funkcijų įgyvendinimo būdus ir galimybes (Jorutytė, Budreikaitė, 2005).

Pedagogų taryba yra darželio savivaldos institucija pagrindinėmis pedagogų profesinio darbo problemoms spręsti. Ją sudaro darželio vadovas ir visi kiti institucijoje dirbantys pedagogai, psichologai, socialiniai, specialieji pedagogai ir kitas ugdymo procese dalyvaujantis personalas.

Šeima ikimokyklinės bendruomenės valdymo procese dalyvauja per savivaldos institucijas: kuria veiklos programas, padeda planuoti švietimo politiką bei teikia įvairius pasiūlymus dėl ikimokyklinės įstaigos valdymo tobulinimo. Tėvai dalyvauja visame ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese - nuo planavimo iki įgyvendinimo (Jorutytė, Budreikaitė, 2005). R. Dobranskienės (2002) teigimu, šeima tampa ikimokyklinės įstaigos bendruomenės dalyviais ir organizatoriais tada, kai gerai tam pasirengiama: išsiaiškinama apie ikimokyklinės įstaigos veiklą, gyventojų požiūrį į ikimokyklinę įstaigą, išsiaiškinami poreikiai, kuriuos galėtų patenkinti, tariamasi su šeima dėl ikimokyklinės įstaigos tikslų, uždavinių, veiklos kryptių, tradicijų. Taigi, tik sisteminga ikimokyklinės įstaigos bendruomenė gali garantuoti šeimos dalyvavimo ugdymo procese efektyvumą.

Apibendrinant, galime teigti, jog sėkmingas šeimos įsitraukimas į bendruomenės valdymo procesą yra naudingas tiek patiems tėvams, tiek jų vaikams, pedagogams, bei ikimokyklinei įstaigai. Tėvai, kurie dalyvauja valdymo procesuose daugiau nusimano apie įstaigos valdymo procesą,

įstaigos dokumentų rengimą bei jų reglamentavimą; tėvai dažniau lankosi ikimokyklinėje įstaigoje, o tai padeda palaikyti artimesnius santykius, kurie skatintų bendrą šeimos – ikimokyklinės įstaigos partnerystę.

2. ŠEIMOS DALYVAVIMO IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS UGDOMOJOJE VEIKLOJE EMPIRINIS TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Rengiant tyrimo metodiką, pirmiausia iškeltas **tyrimo tikslas** – empiriškai ištirti šeimos dalyvavimo vaikų ugdomojoje veikloje ypatumus bei numatyti jos efektyvumo galimybes.

Tyrimo uždaviniai :

1. Teoriškai apibrėžti šeimos dalyvavimo ikimokyklinės įstaigos veikloje svarbą.
2. Identifikuoti veiksnius, sąlygojančius efektyvų ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimą su šeima.
3. Išanalizuoti pedagogų bei šeimos požiūrį į ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimą, bei į(si)traukimo į ugdymo procesą galimybes.
4. Pateikti ikimokyklinei įstaigai rekomendacijas, kaip sėkmingiau įtraukti tėvus į ugdymo procesą.

Tyrimo metodai:

- Anketinė apklausa (tėvams, pedagogams).

Tyrimo imtis ir organizavimas. Tyrimo tikslui ir iškeltiems uždaviniams patvirtinti buvo pasirinktas kiekybinis tyrimas. Kiekybinis tyrimas skirtas ieškoti išorinio reiškinių požymių, išgaunant įvairius dydžius, kurie gali būti išreikšti skaičiais. Kiekybinis tyrimas yra struktūrizuotas ir suplanuotas, nes tyrimo metodai bei duomenų matavimo priemonės dažniausiai būna sukonstruotos prieš tyrimą (Kardelis, 2005). Toks tyrimo būdas yra greitas, patogus, yra galimybė apklausti keletą respondentų vienu metu. Klausimynas sudarytas remiantis teorine medžiaga, akcentuojant pagrindinius šeimos dalyvavimo ikimokyklinės įstaigos ugdomojoje veikloje aspektus.

Tyrimas vykdytas trijose Raseinių rajono ikimokyklinėse įstaigose ir vienoje Kauno ikimokyklinėje įstaigoje. Šeimos dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdomojoje veikloje tyrimui atlikti buvo naudojami teoriniai bei empiriniai tyrimo metodai. Teorinis metodas – mokslinės literatūros analizė. Analizuojant mokslinę literatūrą buvo nagrinėjama šeimos dalyvavimo ugdomojoje veikloje galimybės ir būdai. Empirinis metodas – duomenų rinkimas anketine apklausa.

Kiekybinis tyrimas vyko 2012 m. gruodžio mėnesį, kuriame dalyvavo 230 respondentų, iš jų 95 pedagogai ir 155 tėvai. Atgal anketų sugrįžo iš pedagogų 87, o tėvų 115 anketų. Procentaliai anketų grįžo – pedagogų anketų 91 procentas, o tėvų – 74 procentai. Anketos grįžo per tris savaites.

Respondentai buvo atrinkti pasirinktinės atrankos būdu. Atliekant tyrimą svarbūs faktoriai buvo respondentų lytis, amžius, išsilavinimas, darbo valandos, pedagogų kvalifikacija.

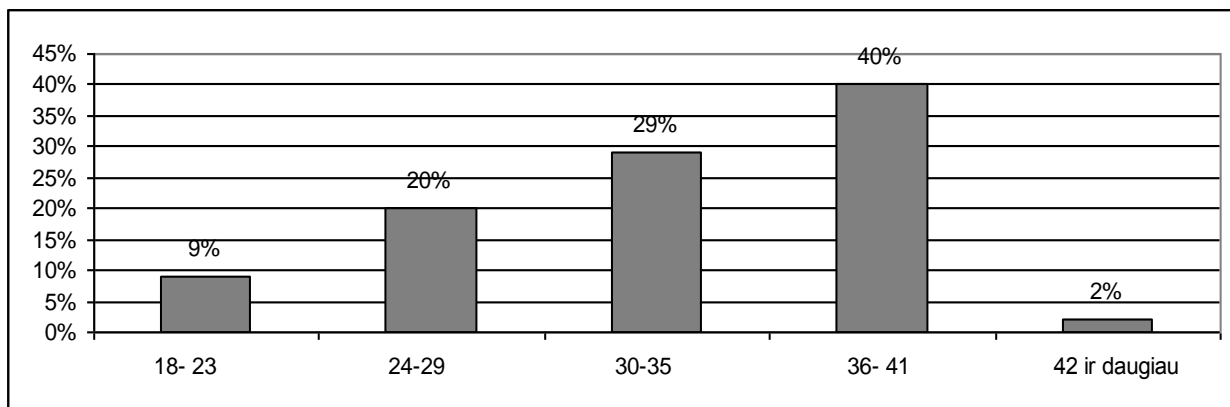
Tyrimo etapai. Tyrimas buvo organizuotas penkiais etapais.

- Pirmas etapas. 2012 m. birželio mėn. – 2012 m. liepos mėn. Mokslinės, metodinės literatūros bei Lietuvos Respublikos švietimo dokumentų analizė.
- Antras etapas. 2012 m. rugpjūčio mėn. – 2012 m. rugsėjo mėn. Tyrimo instrumentarijų parengimas.
- Trečias etapas. 2012 m. spalio mėn. – lapkričio mėn. ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų ir tėvų anketinė apklausa.
- Ketvirtas etapas. 2012 m. gruodžio – sausio mėn. Statistinė tyrimo duomenų analizė ir jų interpretacija.
- Penktas etapas. 2012 m. sausio mėn. išvadų ir rekomendacijų parengimas. Tyrimo praktinis reikšmingumas.

Tyrimo instrumentas. Kiekybiniam tyrimui buvo pasirinkta – anketinė apklausa. Tyrimui atlikti naudojamos autorės parengtos anketos tėvams ir pedagogams. Anketos yra anoniminės. Anketų struktūrą sudaro įvadinė ir pagrindinė dalys. Įvadinėje dalyje įvardijamas apklausos tikslas, pildymo instrukcija, akcentuojamas anonimiškumas. Pagrindinėje dalyje pateikiami su tyrimo problema susiję klausimai. Anketoje pateikti uždaro tipo klausimai. Pedagogų anketą sudarė 22 klausimai, tėvų anketą sudarė 25 klausimai. Anketa garantuoja respondentų anonimiškumą, todėl yra didesnė tikimybė, kad duomenys objektyvesni. Toks tyrimo būdas minimaliai reikalauja apklausiamąjį pastangų, klausimai yra konkretūs, suprantami, nereikalaujantys daug laiko. Respondentai turėjo galimybę klausimynus parsinešti namo.

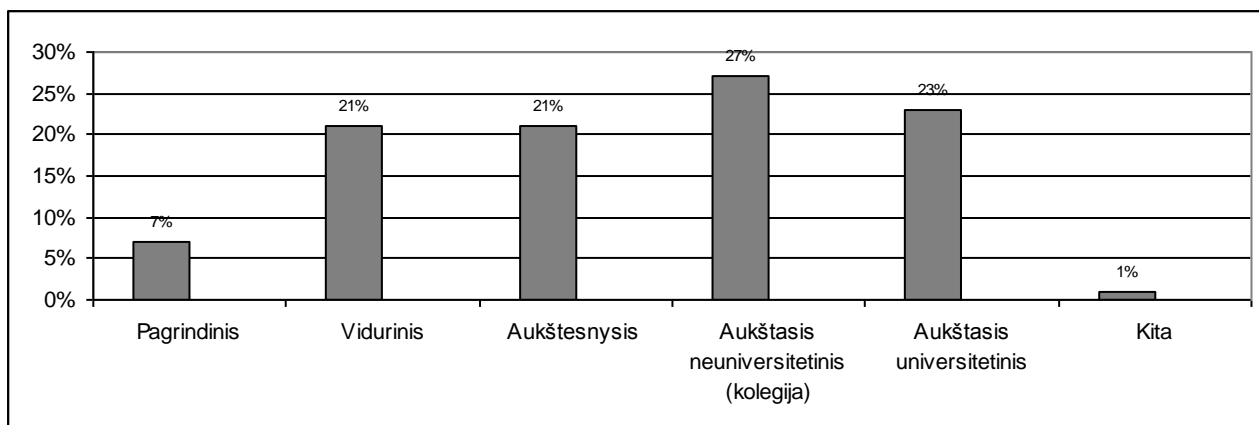
2.2. Respondentų demografinė charakteristika

Tiriant šeimos dalyvavimo ikimokyklinės įstaigos ugdymojoje veikloje galimybes svarbu sužinoti respondentų demografinę padėtį: tėvų amžių, darbo valandas, tėvų išsilavinimą bei pedagogų kvalifikaciją. Respondentų amžius, išsilavinimas turi reikšmės respondentų požiūriui į dalyvavimą ikimokyklinės įstaigos veikloje. Tėvų darbo valandos rodo ar tėvai turi galimybę dalyvauti vaikų ugdymo procese. Iš tėvų išsilavinimo, galime daryti prielaidą, jog kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo tėvai geriau supranta ugdymo svarbą. Norint atskleisti šeimos ir ikimokyklinės įstaigos dalyvavimo ugdymo(si) veikloje ypatumus, taip pat svarbi pedagogo kvalifikacinė kategorija. 1 paveiksle pateikiama tėvų procentinė amžiaus charakteristika.

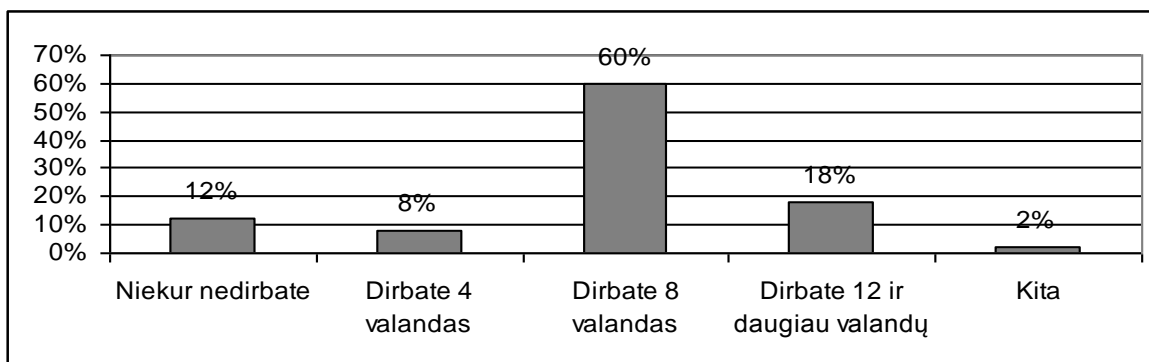
2 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal amžių (N= 115)

Remiantis pirmame paveiksle pateiktais duomenimis, respondentų amžius yra labai įvairus. Didžiąją dalį (40 proc.) tyrime dalyvavusių respondentų sudaro 36 - 41 metų asmenys. Kiek mažiau (29 proc.) sudaro 30 – 35 metų asmenys. (29 proc.) sudaro 24 - 29 metų asmenys, (9 proc.), kurių amžius 18 – 23 metų ir tik (2 proc.) tėvų yra 42 ir daugiau metų.

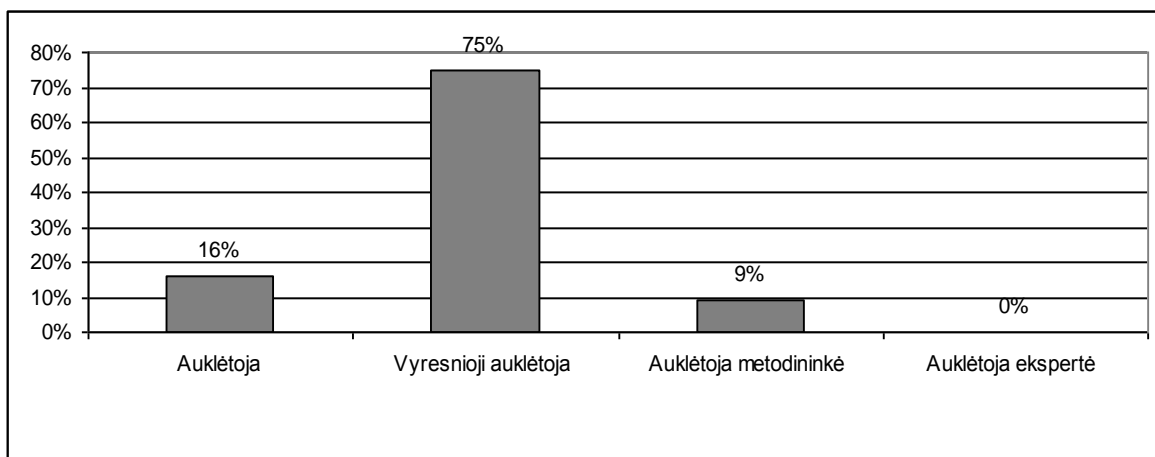
3 pav. Tėvų išsilavinimas (N = 115)

Apklaustųjų išsilavinimas, kaip matome, paveiksle pasiskirstęs įvairiai. Dauguma tėvelių yra išsilavinę žmonės. Respondentai turintys aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą sudaro didžiausią dalį (27 proc.), aukštąjį universitetinį išsilavinimą turi (23 proc.) apklaustųjų, (21 proc.) tėvų yra įgiję aukštesnįjį ir vidurinį išsilavinimą, o pagrindinį išsilavinimą yra įgiję tik 4 proc. tėvų. Respondentai, kurie pasirinko atsakymą „kita“, sudarė (1 proc.) jie įvardino, kad „studijavo ir nebaigė mokslų“. Kaip vienas iš reikšmingesnių veiksnių, turinčių įtakos santykiams tarp vaiko tėvų ir ugdymo įstaigos, nurodoma tėvų socialinė padėtis (A. Lewis, 2011; G. Driessen, F. Smit, P. Slegers, 2005). Daugelis tyrėjų pastebi, kad žemo išsilavinimo, skurdžiai gyvenančios šeimos, bendraudamos su ikimokykline įstaiga, susiduria su įvairiomis kliūtimis (Šorienė 2012).

4 pav. Tėvų darbo laiko trukmė (N = 87)

Kaip matome iš pateikto paveikslo daugiau nei pusė apklaustųjų (60 proc.) dirba 8 darbo valandas. (18 proc.) dirba dvylika ir daugiau valandų, o (12 proc.) apklaustųjų išvis neturi darbo, (8 proc.) dirba keturias valandas, o likusieji (2 proc.) respondentų atsakę „kita“ dirba 11 arba 7 darbo valandas.

5 pav. Pedagogų kvalifikacinė kategorija. (N= 87)

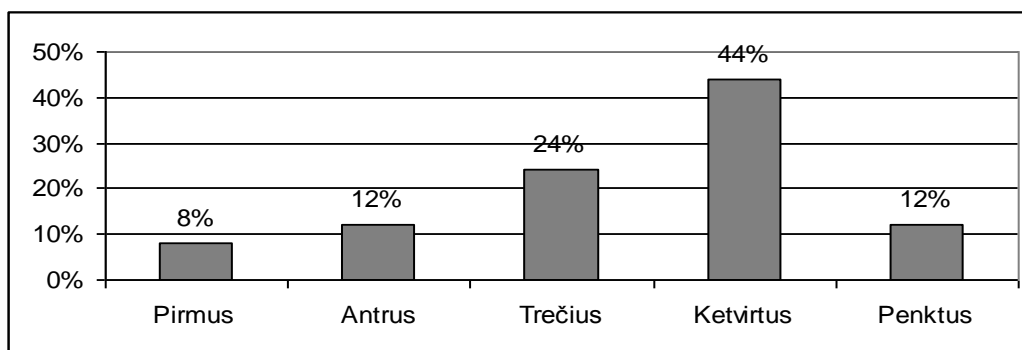
Iš paveikslėlyje paveiksle pateiktų duomenų matome, kad dauguma pedagogų turi vyresniojo auklėtojo kvalifikacinę kategoriją, tai sudaro (75 proc.) apklaustųjų. Auklėtojo kategoriją yra įgiję (16 proc.) pedagogų, auklėtojo metodininko (9 proc.), auklėtojų eksperčių tarp tiriamųjų nepasitaikė.

Taigi, apibendrinant respondentų demografinę padėtį matosi, kad didžiausią procentą ugdytinių tėvų sudarė 36 – 41 metų amžiaus tėvai, mažiausią 42 ir daugiau. Didžiausią procentą sudarė tėvai, kurių išsilavinimas yra aukštasis neuniversitetinis, todėl galime daryti prielaidą, kad tėvai yra pakankamai išsilavinę žmonės ir tai netrukdo bendram pedagogų ir tėvų susikalbėjimui. Dauguma pedagogių yra įgijusios vyresniosios auklėtojos kvalifikaciją, pasitaikė ir tokių kurios turi metodininko vardą. Tai rodo gana aukštą auklėtojų kompetenciją. Siekiant išsiaiškinti tėvų galimybes įsitraukti į kasdienę vaikų veiklą svarbu sužinoti, kiek valandų tėvai dirba per parą ir iš

to galime daryti prielaidą, jog tie tėveliai, kurie dirba mažiau turi didesnę galimybę dalyvauti ugdymo procese, o tie kurie dirba ilgesnes darbo valandas, galimybės dalyvauti ugdymo procese mažesnės. Tą patį teigia, A. Hansen, K. Kaufmann, S. Saifer (1997), kad šeimos užimtumas darbe ir kiti įsipareigojimai lemia, kaip dažnai jos nariai gali dalyvauti grupės veikloje. Daugelis tėvų nurodė, kad dirba 8 darbo valandas per dieną, o ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbo laikas daug ilgesnis tai tėvai, tikrai vienaip ar kitaip gali įsijunkti į dalyvavimą ugdomojoje veikloje.

2.3. Tėvų dalyvavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje sąlygojantys veiksniai

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tampa ne tik vaikų ugdymu, bet ir šiuolaikine švietimo ir socialinės pagalbos institucija. Tėvai, kurių vaikai lanko ikimokyklinę ugdymo įstaigą įgyja naujų vaidmenų, kurių vienas pagrindinių - pedagogo partneris. Juos sieja bendras tikslas – vaiko ugdymo tobulinimas. Šiandieninės ikimokyklinės ugdymo įstaigos turi dvejopą paskirtį – talkinti šeimai ugdyti ikimokyklinio amžiaus vaiką ir kuo glaudžiau bendradarbiauti su šeima (Jorutytė, Budreikaitė, 2005). Tyrimo metu siekta atskleisti šeimos požiūrį į dalyvavimą ugdomojoje veikloje galimybes: siekta išsiaiškinti kelintus metus vaikas lanko ikimokyklinę įstaigą, tėvų bei pedagogų požiūrį į atsakomybės pasidalijimą ugdant vaiką, ar tėvai ir pedagogai linkę dalyvauti ugdomosiose veiklose, kokią poziciją (stebėtojo, organizatoriaus, dalyvio) jie užima vaiko ugdymosi procese.

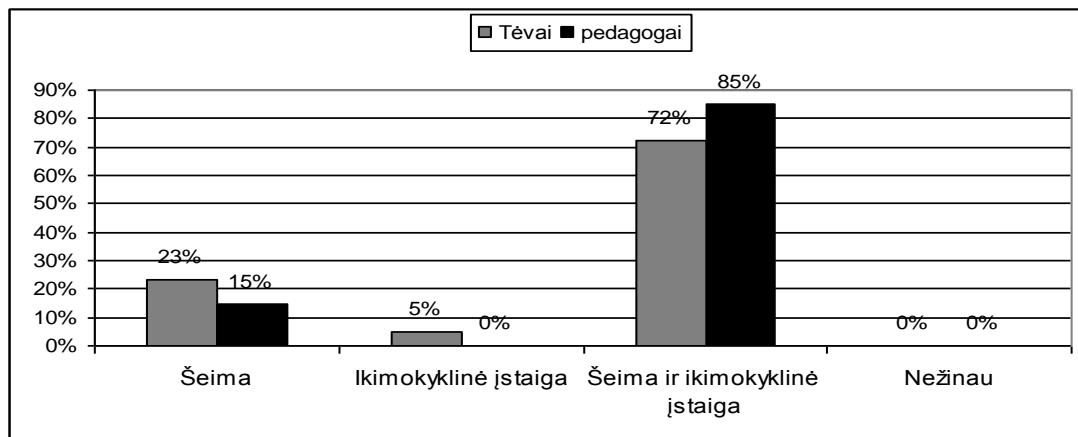

5 pav. Vaiko ugdymosi ikimokyklinėje įstaigoje trukmė (N = 115)

Iš gautų rezultatų matome, kad daugiausia vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ugdomi ketvirtus metus, o tai sudaro net (44 proc.) apklaustųjų. Mažesnę dalis (24 proc.) lanko ikimokyklinę įstaigą trečius metus, (12 proc.) sudaro antrus ir penktus metus lankančiųjų. O pirmus metus įstaigą lanko tik (8 proc.) respondentų. Taigi, galime daryti prielaidą, kad tėvai jau puikiai pažįsta ugdymo įstaigą bei jos pedagogus, nes didžioji dalis ugdymo įstaigą lanko jau ketvirtus metus.

Sekančiu klausimu siekta identifikuoti tėvų ir pedagogų nuomonę, kas yra atsakingas ir svarbiausias vaiko ugdymosi procese. Šis klausimas atskleidžia tėvų bei pedagogų nuomonę ne tik

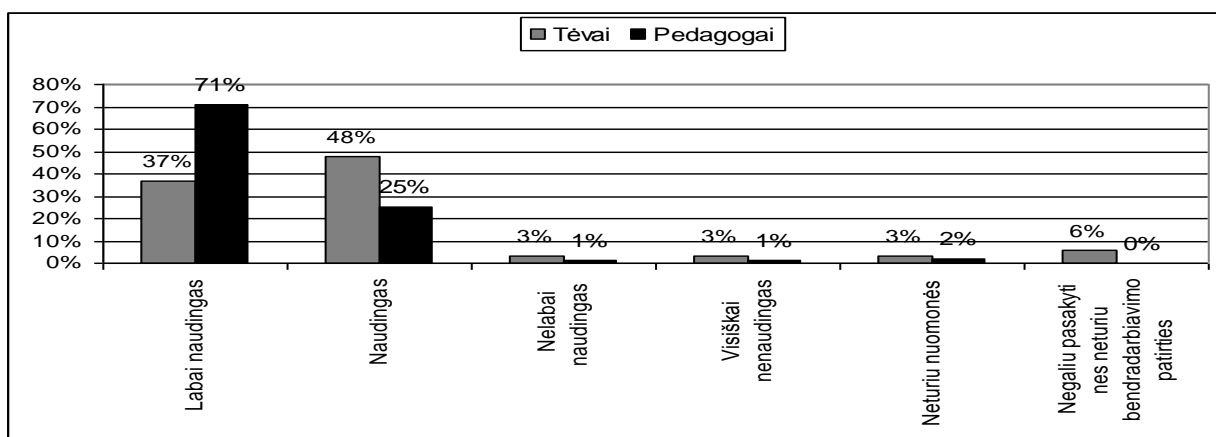
apie ikimokyklinę įstaigą, jos funkcijas, pasitikėjimą, lygiavertiškumą, bet ir pačių tėvų požiūrį į atsakomybę ugdant savo vaikus. Daugelyje literatūros šaltinių teigiama, kad šeima ir ikimokyklinė įstaiga yra dvi svarbiausios vaikų ugdymo institucijos ir be jų sėkmingo bendradarbiavimo nebūtų galima pasiekti optimaliausio rezultato (Litvinienė, 2000).

6 pav. Respondentų nuomonė apie atsakomybės pasidalijimą ugdant vaikus (N=202)

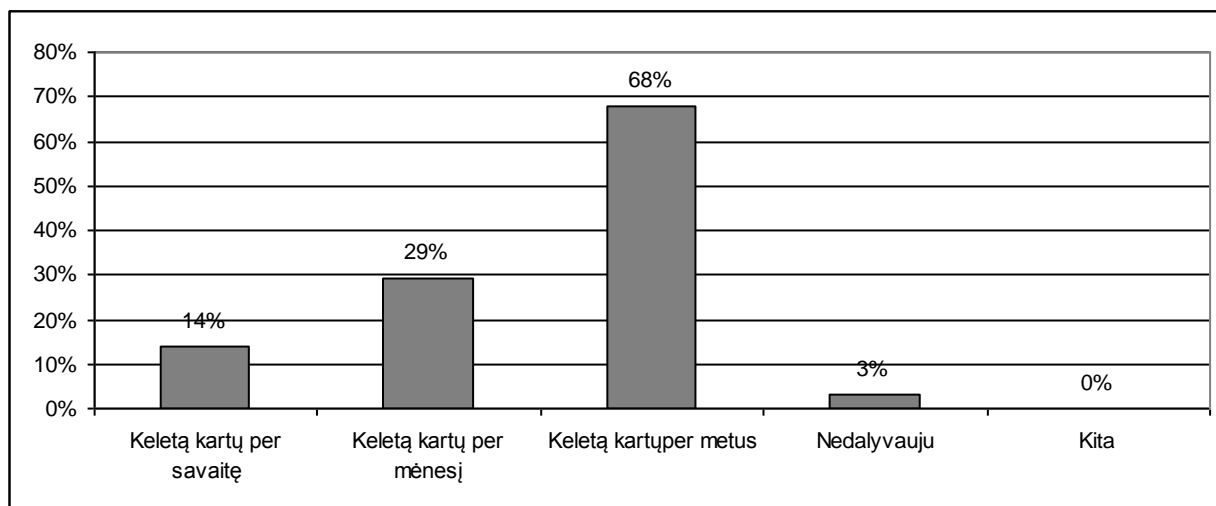
Didžioji dalis pedagogų (85 proc.) ir tėvų (72 proc.) atsakė, kad už vaikų ugdymą yra vienodai atsakingos abi ugdymo institucijos. Tai atspindi ir teorinėje dalyje pateiktus autorės S. Dapkienės (2002) teiginius, kad šeima ir ugdymo įstaiga yra dvi pagrindinės ir svarbiausios vaikų ugdymo institucijos. Kitokios nuomonės yra (5 proc.) tėvų, kurie mano, jog už vaikų ugdymą yra atsakinga tik ikimokyklinė įstaiga ir visą atsakomybę už vaikų ugdymą atiduoda ugdymo įstaigai. Likusioji dalis respondentų vaiko ugdymą prisiima sau ir teigia, jog vaikų ugdymosi procese yra svarbiausia šeima.

Vienu svarbiausių sėkmės faktorių yra laikomas pozityvus tėvų požiūris į partnerystę su ugdymo institucija, partnerystės reikšmės vaikų ugdymui suvokimas ir įvertinimas.

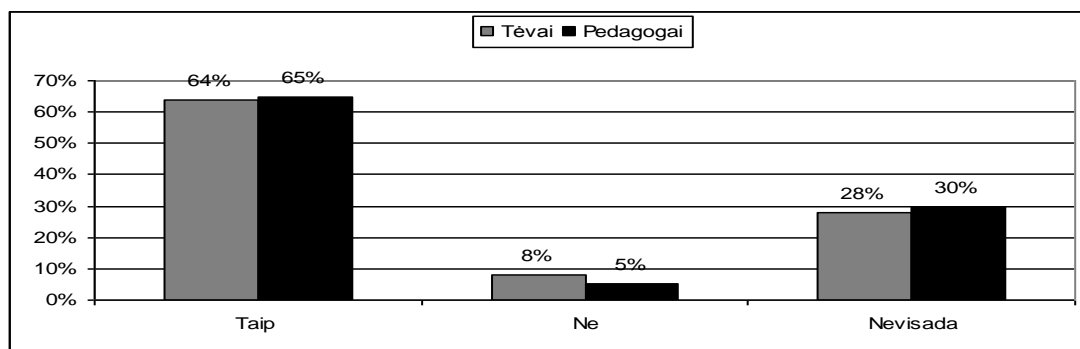
7 pav. Respondentų nuomonė apie šeimos dalyvavimo svarbą ugdomojoje veikloje. (N=202)

Identifikuojant respondentų nuomonę, kas yra svarbiausias vaiko ugdyme gauname tokius rezultatus: (71 proc.) pedagogų ir (37 proc.) tėvų mano, kad įtraukti tėvus į ugdomąją veiklą yra labai naudinga. (48 proc.) tėvų ir (25 proc.) pedagogų galvoja, kad naudinga įtraukti, (3 proc.) tėvų ir (1 proc.) pedagogų yra tokios nuomonės, kad nelabai naudingas šeimos dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos veikloje ir (3 proc.) tėvų ir (1 proc.) pedagogų mano, kad įtraukimas yra visiškai nenaudingas ir (3 proc.) tėvų ir (2 proc.) pedagogų neturi nuomonės (6 proc.) tėvų negali atsakyti, nes neturi bendradarbiavimo patirties.

8 pav. Tėvų dalyvavimo vaikų ugdymosi veiklose dažnis (N = 115)

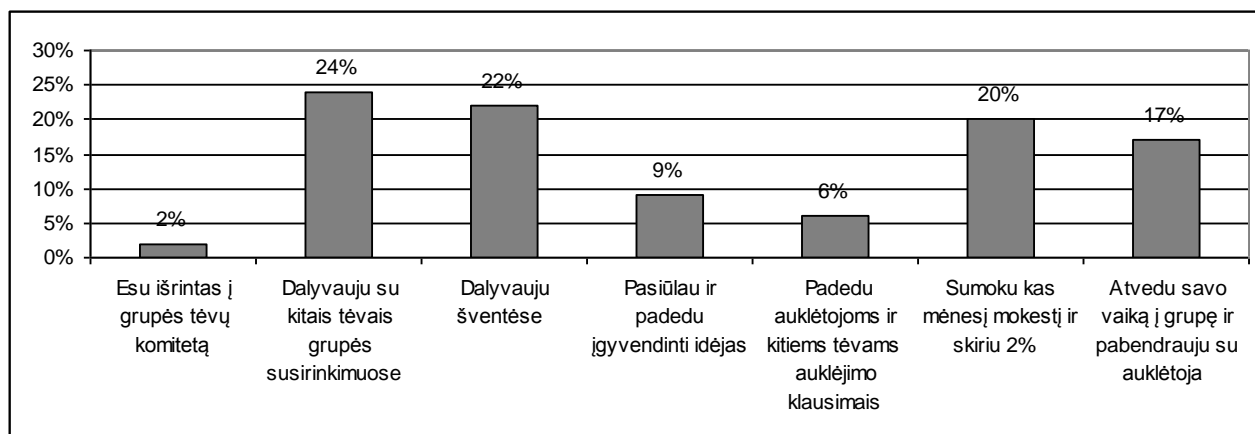
Iš respondentų atsakymų matome, jog tik (14 proc.) tėvų ugdymo veikloje dalyvauja keletą kartų per savaitę. Keletą kartų per mėnesį dalyvauja (19 proc.) tėvų. Keletą kartų per metus dalyvauja (68 proc.) tėvų, taip pat yra tėvų, kurie išvis nedalyvauja vaikų ugdymo procese tai sudaro (3 proc.). S. Ališauskienė (2003) akcentuoja, kad šeimos įtraukimas į vaiko ugdymo procesą yra būtinas. Šeimos ir ugdymo įstaigų partnerystė suteikia geresnes galimybes tenkinti vaiko poreikius, specialistai privalo siekti įtraukti šeimas įstaigos veiklą.

9 pav. Respondentų nuomonė apie kvietimą dalyvauti ugdomojoje veikloje (N = 202)

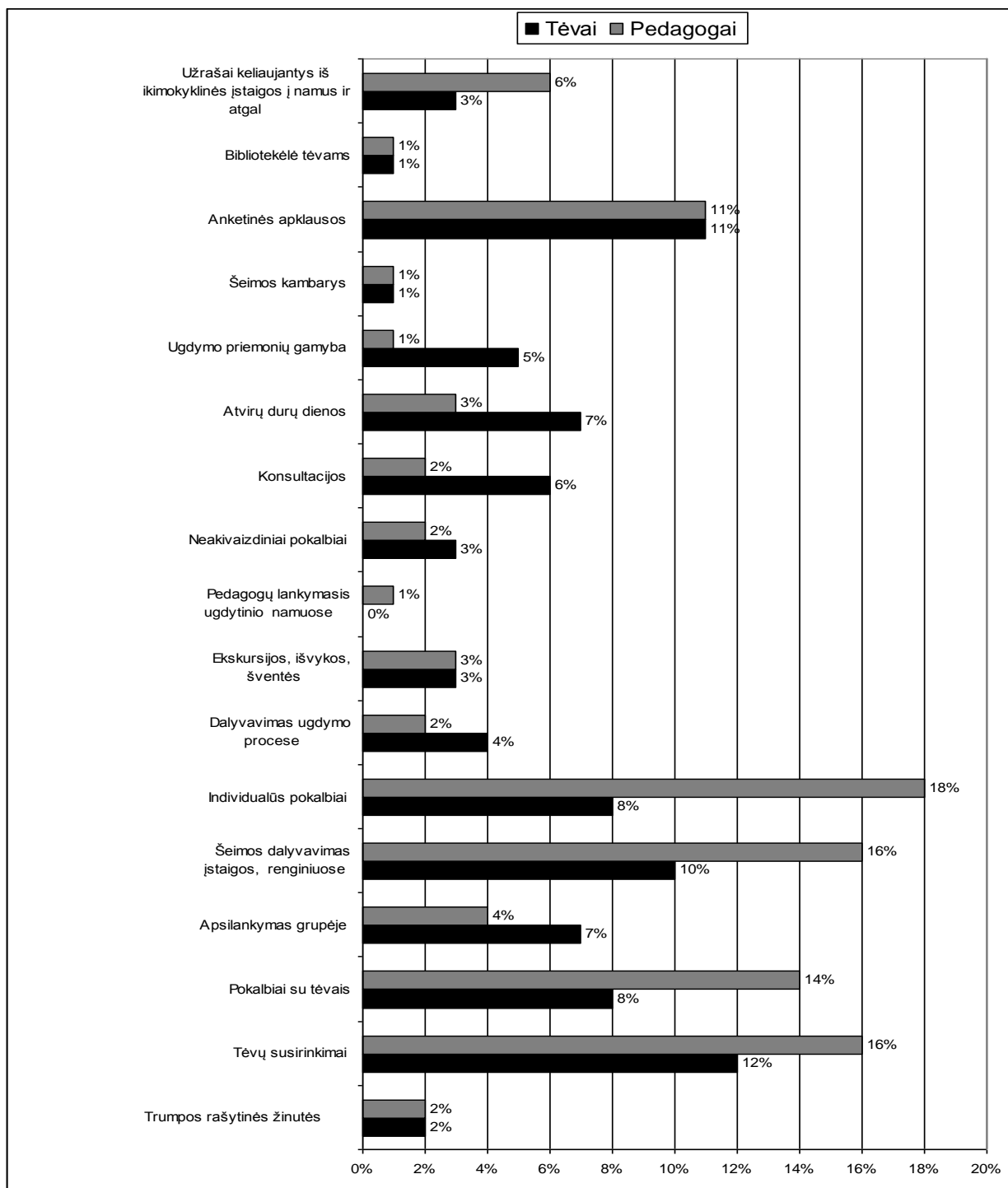
Respondentai buvo klausiami ar jie kviečia (ar yra kviečiami) dalyvauti ugdomojoje veikloje. Respondentų nuomonės pasiskirstė labai panašiai tėvai atsakę, kad yra pedagogo kviečiami dalyvauti ugdomojoje veikloje sudarė (64 proc.) pedagogai, kurie kviečia tėvus – (65 proc.) neigiamą atsakymą pateikę tėvai sudarė (8 proc.) pedagogai, kurie nekviečia tėvų – (5 proc.) ne visada atsakė (28 proc.) tėvų ir (30 proc.) pedagogų. Atsižvelgiant į tokia situaciją pedagogams reikia sukurti tokias priemones, bei aplinką, kad sudomintų, bei paskatintų tėvus aktyviau įsiliesti į vaikų ugdymo procesą, bei patiems aktyviau skatinti ir kviesti tėvus dalyvauti. Svarbu, kad tėvai suvoktų dalyvavimo ugdymo įstaigos veikloje reikšmę jų vaikams. Ir tada jie patys labiau domėsis, aktyviau dalyvaus, reikš savo nuomonę, bei rodys iniciatyvą dalyvauti kasdienėse veiklose. Z. Jovaišos nuomone, teigiamas šeimos narių požiūris į ikimokyklinę įstaigą, pedagogus, ugdymo procesą svarbi sąlyga geram šeimos ir ikimokyklinės bendradarbiavimui, bei įtraukimui į ugdymo procesą. Kuomet tėvai vertina teigiamai ugdymo įstaigos vaidmenį, šie vertinimai turi įtakos ir vaikų požiūriui į ugdymąsi (Jovaiša, 2001).

Sekančiu klausimu siekta išsiaiškinti, kaip respondentai (tėvai) įsitraukia į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą.

10 pav. Respondentų įsitraukimas į ikimokyklinės įstaigos veiklą. (N =115)

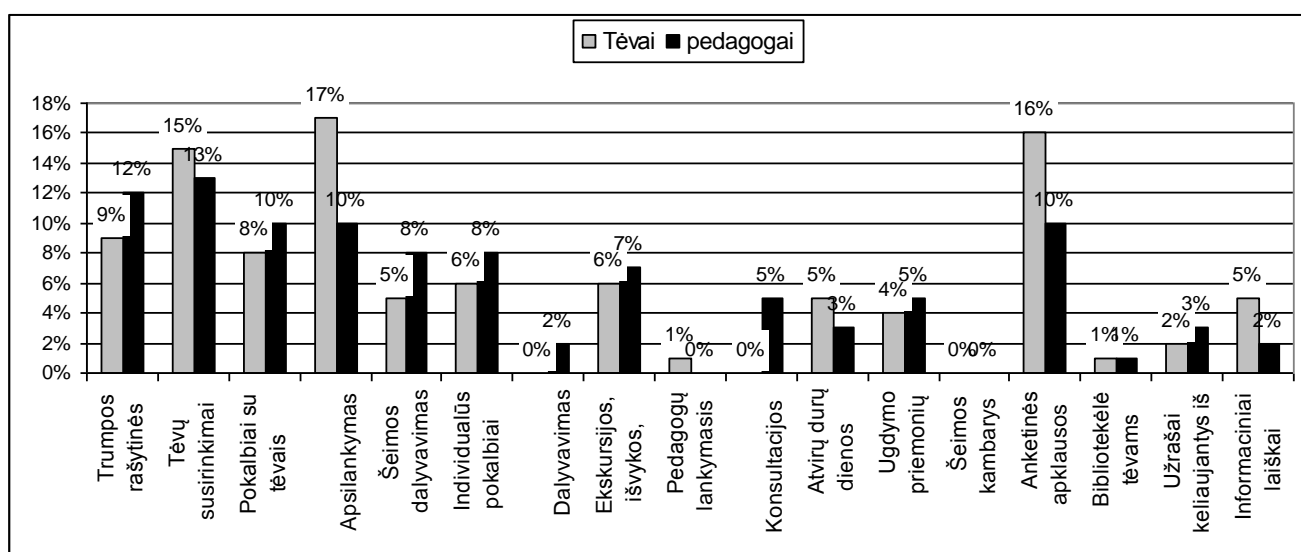
Iš respondentų atsakymų matome, kad tėvai aktyviausiai įsitraukia į įstaigos veiklą dalyvaudami su kitais tėvais grupės susirinkimuose (24 proc.). Antra, pagal atsakiusiųjų procentinę išraišką įsitraukimo forma yra dalyvavimas šventėse tą patvirtino (20 proc.) apklaustųjų. Dalis tėvų įsitraukimą įvardija, kaip mokesčio mokėjimą ir 2% skyrimą savo paraminių lėšų, tėvai sudarė (20 proc.). Mažesnę procentą apklaustųjų surinko vaikų atvedimas ir pabendravimas su auklėtoja, tai sudaro (17 proc.) tėvų nuomonės. (9 proc.) tėvų pasiūlo ir padeda įgyvendinti idėjas. Tėvai retai padeda pedagogams ir kitiems tėvams ugdymo klausimais tai patvirtina (6 proc.) tėvų atsakymų ir (8 proc.) pedagogų. Ikimokyklinės įstaigos gyvenime tėvai dalyvauja vangiai tą patvirtino tik (2 proc.) tėvų atsakymų.

11 pav. Ugdymo įstaigoje realizuojamos bendradarbiavimo formos. (N = 202)

Aiškintis, kokios bendradarbiavimo formos realizuojamos tirtose įstaigose, buvo pastebėta, kad iš daugelio naudojamų bendradarbiavimo formų tėvams priimtinausios: individualūs pokalbiai (18 proc.), pokalbius su tėvais nurodė (14 proc.) apklaustųjų tėvų. Susirinkimai sudarė (16 proc.). Jų metu pedagogai gali papasakoti, ką veikia vaikai, kas jiems sekėsi, galima priminti apie renginius, tėvų susirinkimus. Pedagogų nuomonė išsiskyrė, individualius pokalbius paminėjo tik (8 proc.) apklaustųjų, o tėvų susirinkimus paminėjo kaip prioritetinę bendradarbiavimo formą (12 proc.). Jų

metu tėvai gali išsakyti savo lūkesčius. Taigi galima teigti, kad pedagogai naudoja tradicinius bendradarbiavimo būdus, kurie neužima tėvų laiko ir stengiasi perteikti informaciją, taip pat gauti grįžtamąjį ryšį. Pedagogų ir tėvų nuomonės visiškai sutapo dėl anketinių apklausų, kurias pateikė (11 proc.) tėvų ir pedagogų. Pastebėta, kad mažiausiai priimtinos trumposios rašytinės žinutės (2 proc.) bibliotekėlės tėvams (1 proc.) šeimos kambariai (1 proc.) pedagogų lankymąsi namuose paminėjo (1 proc.) tėvų, o apsilankymas ugdytinio namuose nepriimtina bendradarbiavimo forma pedagogams, nes tai užima daug laiko, reikalauja pasiruošimo. Šeimos tapo uždaresnes iš pedagogų atsakymų galima spręsti, kad jie nesilanko pas savo ugdytinius, vadinasi tai išvis nenaudojama bendradarbiavimo forma.

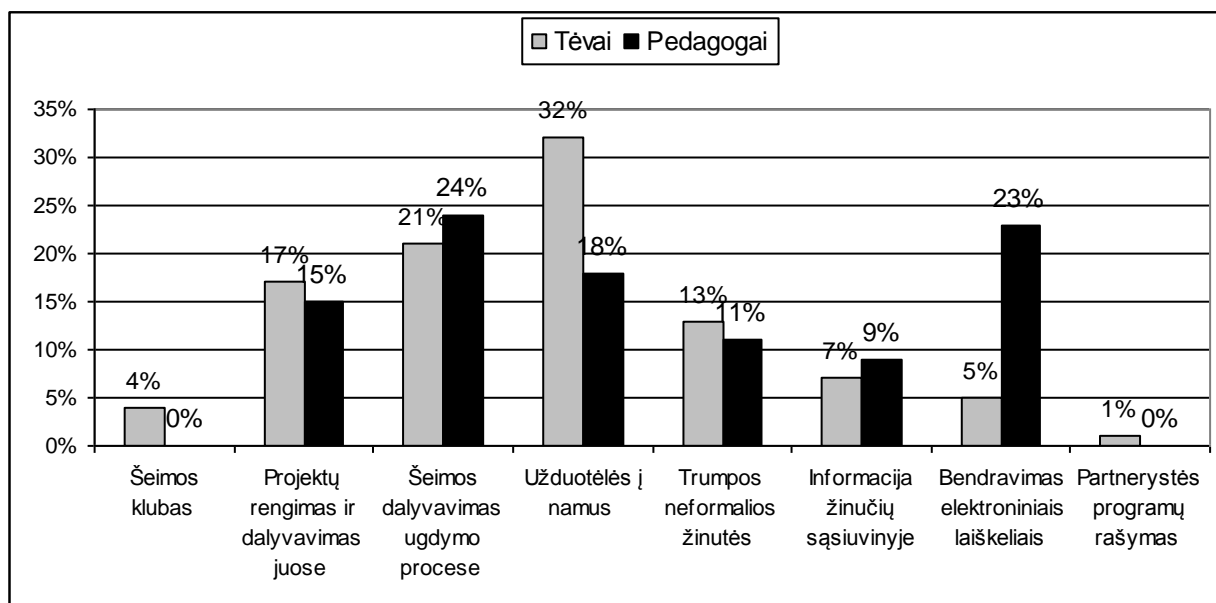

12 pav. **Priimtinausios bendradarbiavimo formos.** (N =202)

Išanalizavus duomenis matosi, kad tėvai taip kaip ir ikimokyklinės įstaigos pedagogai pirmenybę teikia apsilankymui grupėje, pokalbiams su tėvais, individualiems pokalbiams, pokalbiams telefonu, trumpoms rašytinėms žinutėms, anketinėms apklausoms, konsultacijoms bei šeimos dalyvavimui ikimokyklinės įstaigos renginiuose.

Viena nepriimtinausių formų – šeimos kambarys ir pedagogo apsilankymas ugdytinio namuose. Bendradarbiavimo formos vienokiu ar kitokiu būdu atskleidžia šeimos patirtį vaikų ugdymo klausimais. Norint, kad toji patirtis būtų teigiama ir padėtų tapti dorai, darbščiai, intelektualiai asmenybei, būtina šeimos ir pedagogų sąveika. Galima teigti, kad pedagogai daugiau orientuojasi į tradicinius bendradarbiavimo būdus ir formas, ir kad mažiau priimtinos tos formos, kurios užima daug laiko arba reikalauja išankstinio pasiruošimo (ekskursijos ir išvykos, susirašinėjimas, apsilankymas ugdytinio namuose). Pedagogai atviresni naujovėms (susirašinėjimas trumposiomis žinutėmis). Nepakanka pakeisti ikimokyklinio ugdymo pedagogų ar tėvų požiūrį –

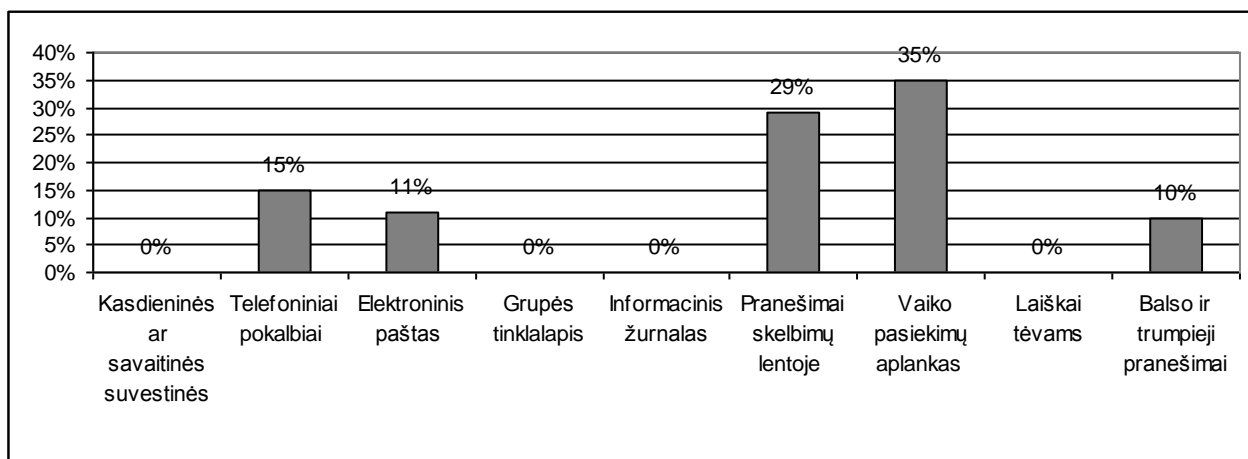
dažnai patys pedagogai ar tėvai turi išsiugdyti naujų įgūdžių, ieškoti naujų būdų ar formų tam, kad užsimegztų vaisingas bendravimas (Caughlin ir kt., 1997). „Geras bendradarbiavimas ir tarpusavio ryšys yra esminis tikros partnerystės bruožas. Tėvai nori žinoti, ką ugdymo įstaigoje patiria jų vaikas ir ką apie jų vaiką žino pedagogas. Kasdieniai pokalbiai yra lygiai taip pat vertingi kaip ir oficialūs komunikacijos būdai. A. Juodaitytės ir kitų atliktas tyrimas tai patvirtina, kad (71 proc.) ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvai norėtų tiesiogiai ir toliau bendrauti su pedagogais ir informaciją apie vaikų ugdymą gauti žodžiu“.

13 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas apie įstaigose realizuojamas netradicines bendradarbiavimo formas. (N =202)

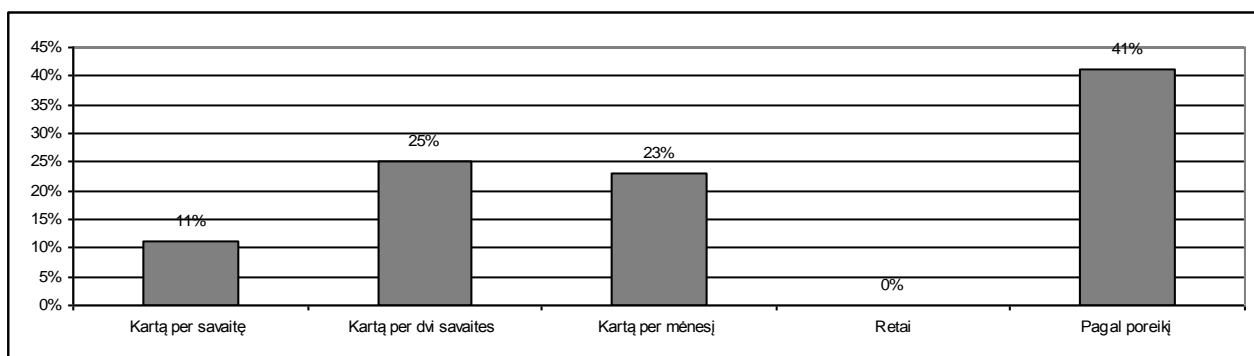
Iš respondentų atsakymų galime matyti, kad populiariausios netradicinės bendradarbiavimo formos yra užduotėlės į namus jas paminėjo (32 proc.) tėvų ir (18 proc.) pedagogų, antra pagal populiarumą bendradarbiavimo forma yra šeimos dalyvavimas ugdymo procese tėvų atsakymai sudarė (21 proc.), pedagogų (24 proc.). Taip pat aktyviai naudojama forma yra susirašinėjimas elektroniniais laiškeliais šia formą naudoja (23 proc.) pedagogų. Tėvų atsakymai sudarė tik 5 proc., iš to galime daryti išvadą, kad tėvai retai naudojasi elektroniniu paštu ir ne visada perskaito gautą informaciją. Projektų rengimą ir dalyvavimą juose paminėjo (17 proc.) tėvų ir (15 proc.) pedagogų. Trumpos neformalios žinutės ir informacija žinučių sąsiuvinyje yra mažiau populiarios, o partnerystės programų rašymas beveik nerealizuojamas ikimokyklinėje įstaigoje.

Sekančiu klausimu buvo siekiama sužinoti, kokias informavimo formas įstaigos naudoja.

14 pav. Įstaigose taikomos informavimo formos. (N = 87)

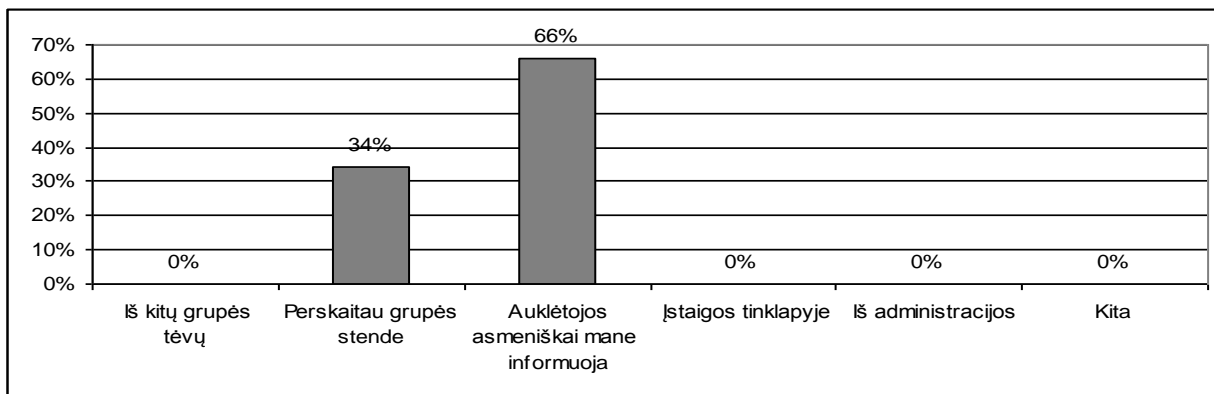
Pedagogai kaip vieną iš populiariausių informavimo apie vaiko ugdymąsi formų naudoja vaiko pasiekimų aplanką tai sudaro net (35 proc.). Mažiau populiaru informavimo priemonė yra pranešimai skelbimų lentoje (29 proc.) skelbimų lentose pateikiama informacija, kuri pakartoja ir pabrėžia tai, kas buvo minima kalbant, ar kitaip bendraujant. Pokalbiai telefonu sudarė (15 proc.) apklaustųjų, (11 proc.) sudarė elektroninis paštas ir (10 proc.) balso ir trumpieji pranešimai. Kiti respondentams pateikti informavimo būdai ikimokyklinėse įstaigose nenaudojami tai – kasdieninės ar savaitinės suvestinės, grupės tinklalapis, informacinis žurnalas, laiškai tėvams.

15 pav. Informacijos pateikimo dažnis (N = 87)

Šiuo klausimu norėta išsiaiškinti, kaip dažnai yra pateikiama informacija, kurią tėvai sužino apie vaikų ugdymą, įstaigoje vykstančius pokyčius, naujoves. Daugelis apklaustųjų - pedagogų atsakė, kad informaciją pateikia pagal poreikį tai sudarė (41 proc.), (25 proc.) pedagogų informaciją pateikia kartą per dvi savaites, (23 proc.) kartą per mėnesį, (11 proc.) kartą per savaitę. Išanalizavus respondentų atsakymus galime teigti, kad ugdymo įstaigose nėra sistemos, kuri nustatytų tam tikrą tvarką, kuri reglamentuotų informacijos pateikimo dažnį, todėl daugelis pedagogų informaciją pateikia pagal poreikį.

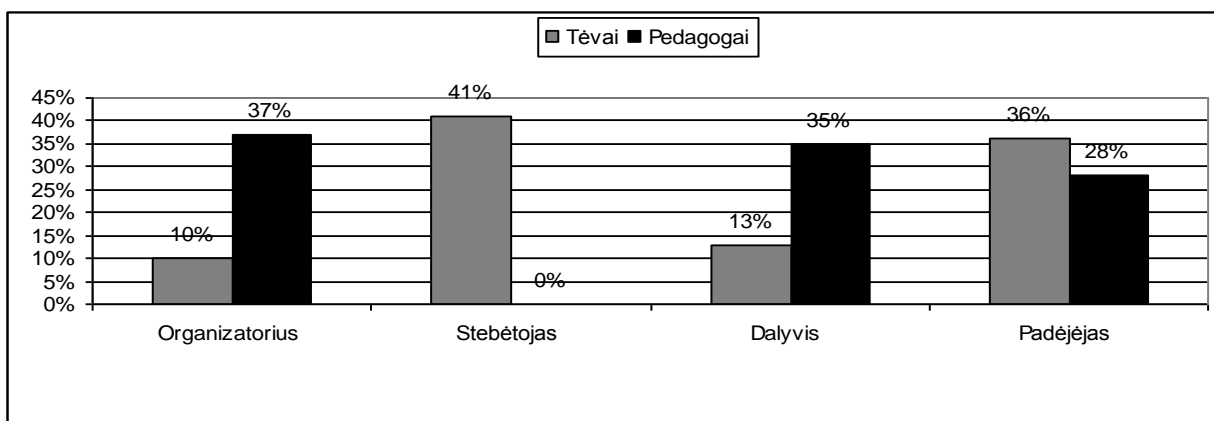
Sekančiu klausimu siekta išsiaiškinti iš kur tėvai sužino naują informaciją.

16 pav. **Informacijos pareikėjai.** (N = 115)

Išanalizavus lentelės duomenis, matome, kad dažniausiai informaciją pateikia pedagogės (66 proc.) arba tėvai grupės, įstaigos naujienas sužino perskaitę grupės stende tai sudaro (34 proc.) apklaustųjų nuomonės.

Tyrimo metu siekta identifikuoti ar tėvai įsitraukia į bendrai organizuojamus ikimokyklinės įstaigos renginius ir kokį vaidmenį jie užima.

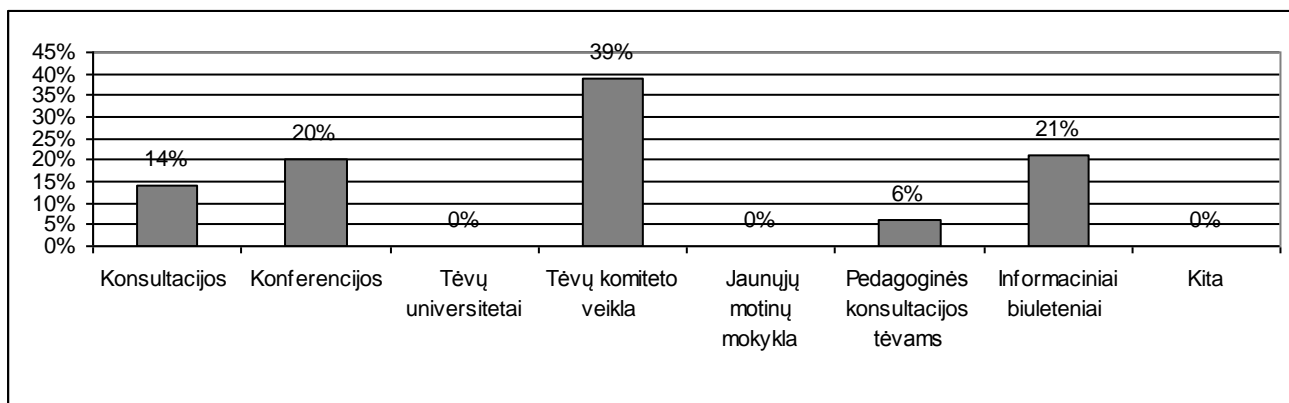

17 pav. **Respondentų vaidmuo renginiuose.** (N=202)

Tėvų ir pedagogų nuomonė apie vaidmenų pasiskirstymą siekiant įsitraukti į organizuojamus renginius. Tyrimas atskleidė, kad didžiausia dalis tėvų (41 proc.) šventėse dalyvauja kaip stebėtojai, ir neįsitraukia į ugdymo procesą. (36 proc.) tėvėlių atlieka padėjėjų funkciją ikimokyklinio ugdymo įstaigos organizuojamose renginiuose. (13 proc.) dalyvauja kaip švenčių dalyviai, o likusi dalis (10 proc.) tėvų dalyvauja kaip organizatoriai.

Pedagogai ugdymo įstaigos rengiamuose renginiuose dalyvauja aktyviai, didžiausias procentas apklaustųjų yra organizatoriai tai sudaro (37 proc.). pedagogai švenčių dalyviai (35 proc.). o 28 proc. atlieka padėjėjo vaidmenį. Išanalizavus abi respondentų nuomones, matosi, kad didžioji dalis tėvėlių tik iš šalies stebi ir nerodo noro tapti švenčių dalyviais, organizatoriais. Siekiant optimizuoti tėvų dalyvavimą šventėse, būtina skatinti tėvus pasiskirstyti pareigomis organizuojant

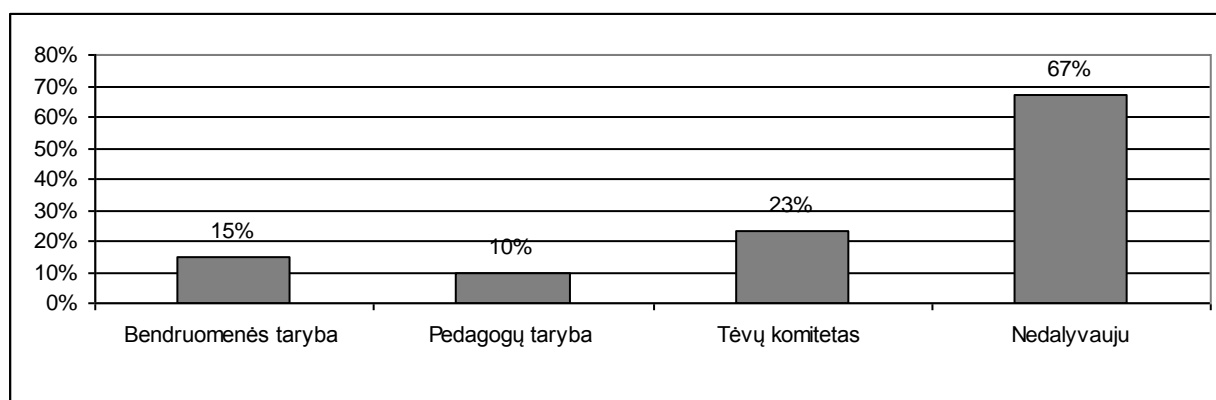
įvairius renginius, prisiimti atsakomybę už įvairias veiklos sritis, bei nelikti vaiko ugdymo procese tik stebėtoju.

18 pav. Ugdymo įstaigų organizuojamos pedagoginio švietimo formos (N = 87)

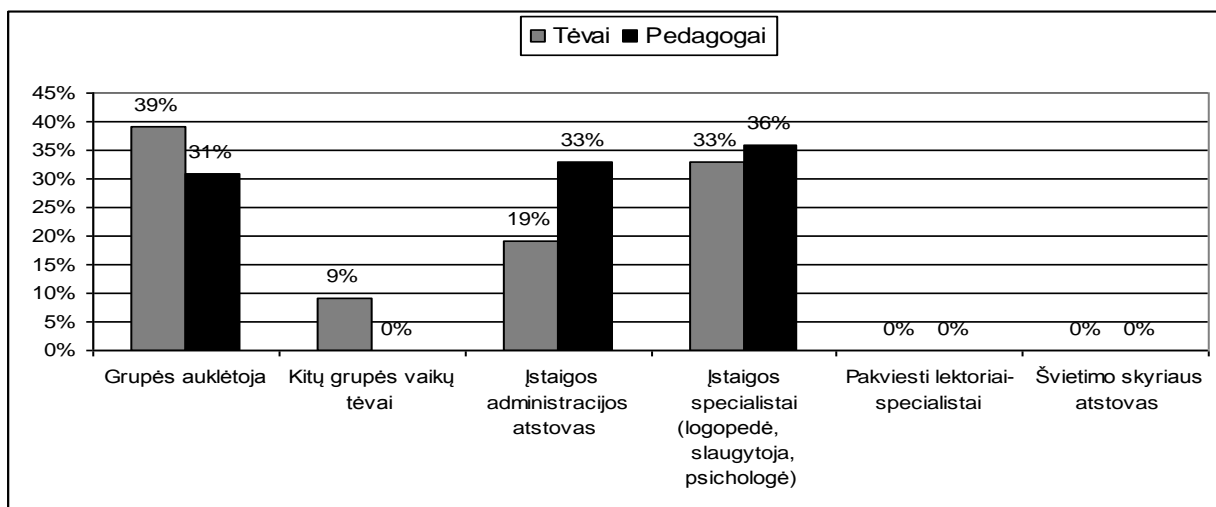
Iš pateiktų atsakymų matome jog didžioji dalis respondentų paminėjo tėvų komiteto veiklą (39 proc.), kaip dažniausiai organizuojamą pedagoginio švietimo formą. (21 proc.) teigia, kad ikimokyklinėje įstaigoje yra naudojami informaciniai biuleteniai, kaip priemonė įtraukti tėvus į ugdomąją veiklą, bei informuoti apie ikimokyklinę įstaigą. Konferencijas paminėjo (20 proc.) apklaustųjų, (14 proc.) tėvų paminėjo, kad ikimokyklinėje įstaigoje vyksta konsultacijos tėvams. (6 proc.) paminėjo pedagogines konsultacijas. Tėvų universitetai ir jaunųjų motinų mokykla išvis nerealizuojamos pedagoginio švietimo formos. Galime daryti prielaidą, kad tyrime dalyvavusių respondentų amžiaus vidurkis apie 36 – 41 metus ir mamos nėra labai jaunos, todėl ir ikimokyklinėje įstaigoje neskiriama daug dėmesio organizuojant informacinio pobūdžio renginius jaunoms mamoms.

Sekančiu klausimu siekta sužinoti kokiuose bendruomenės valdymo procesuose dalyvauja tėvai.

19 pav. Tėvų dalyvavimas įstaigos savivaldos procese. (N = 115)

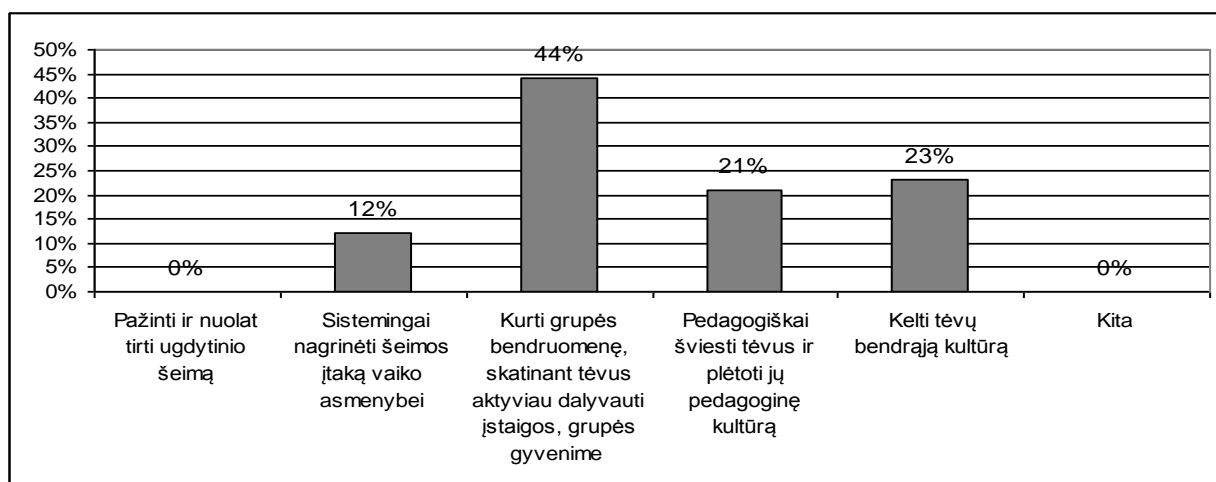
Respondentų atsakymai atskleidė, kad didžioji dalis tėvų nedalyvauja įstaigos savivaldos procesuose tai sudaro net (67 proc.) apklaustųjų. Tėvų komitete dalyvauja (23 proc.) tėvų, bendruomenės taryboje (15 proc.), pedagogų taryboje (10 proc.).

20 pav. **Pedagoginį švietimą ugdymo įstaigoje organizuoja.** (N = 202)

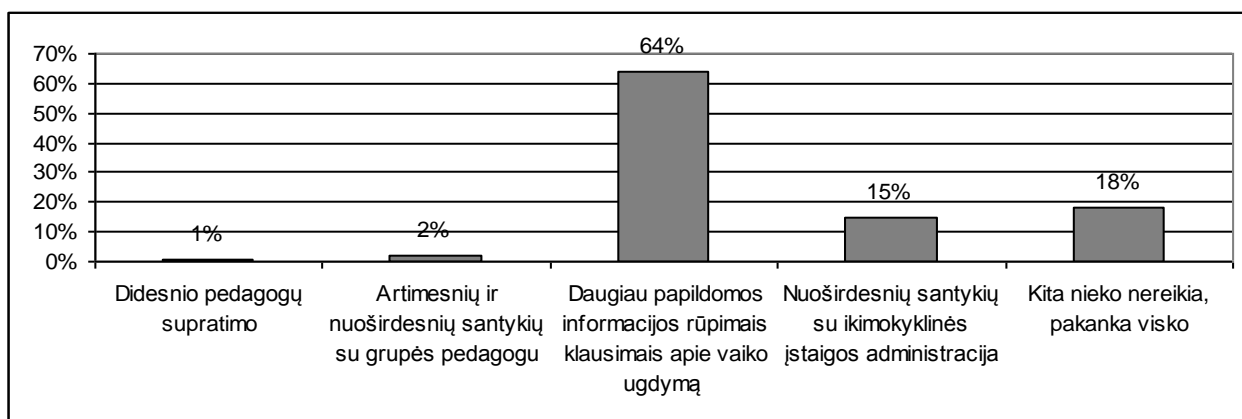
Iš gautų rezultatų aiškiai matosi, kad pedagoginio švietimo funkciją įstaigoje atlieka pedagogai tai sudaro (39 proc.) apklaustųjų tėvų nuomonės, bei 31 proc. pedagogų. Taip pat svarbų vaidmenį atlieka ir kiti įstaigos specialistai – logopedė, slaugytoja, psichologė tai teigia (33 proc.) tėvų ir (36 proc.) pedagogų. Vos (9 proc.) tėvų teigia, jog pedagoginį švietimą atlieka kitų grupės vaikų tėvai, pedagogai teigia, kad tėvai pedagoginio švietimo neatlieka. Lektorių bei kitų specialistų paslaugomis įstaigos nesinaudoja. Švietimo skyriaus specialistai taip pat neatlieka pedagoginio švietimo funkcijos.

Tyrimo metu siekta identifikuoti, kokius tikslus pedagogai kelia sau bendradarbiaudami su ugdytinių tėvais 21 pav.

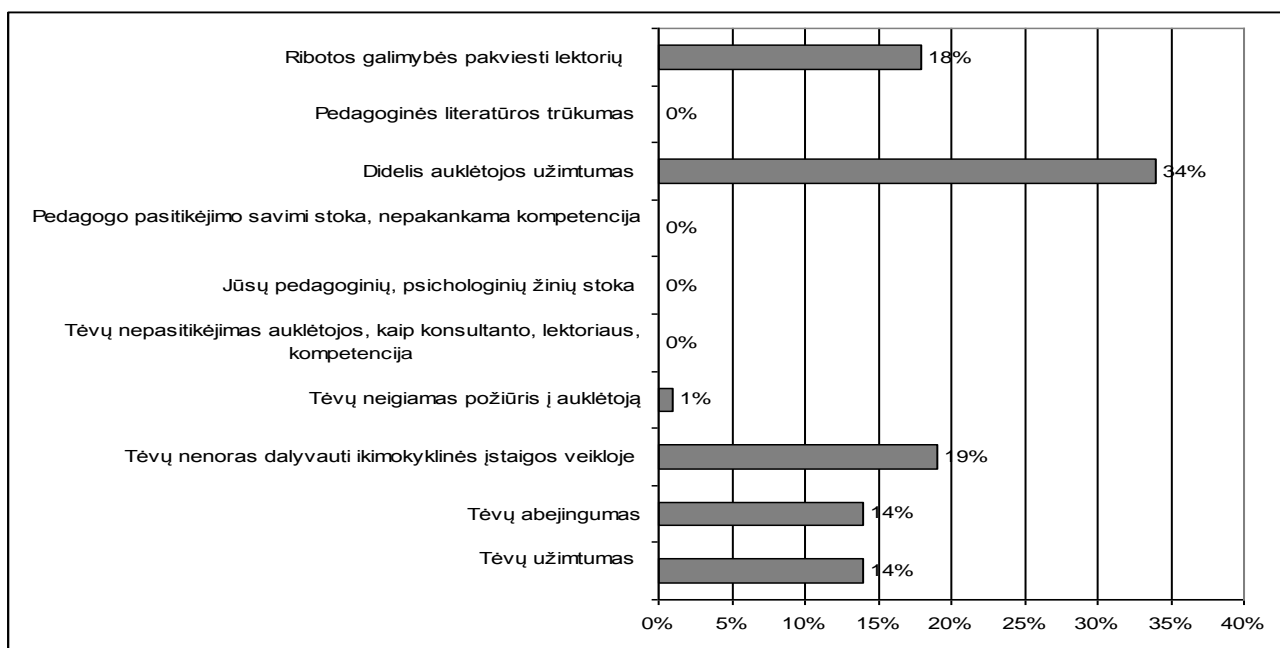
21 pav. **Pedagogų siekis** (N = 87)

Iš pateikto paveikslo matome, kad didžioji dalis apklaustųjų teigia, kad pedagogai siekia kurti grupės bendruomenę, skatinant tėvus aktyviai dalyvauti įstaigos, grupės gyvenime, tai sudarė net (44 proc.) apklaustųjų. (23 proc.) pedagogų bendradarbiaudami siekia kelti bendrąją tėvų kultūrą, (21 proc.) siekia pedagogiškai šviesti tėvus, o (12 proc.) sistemingai nagrinėti šeimos įtaką vaiko asmenybei. Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo to, ar pedagogai pasirengę dirbti su ugdytinių tėvais, nes pirmąjį žingsnį link bendradarbiavimo žengia pedagogai. Iš paveikslo matome, kad pedagogai visiškai neskiria dėmesio tėvų pažinimui ir nuolatiniam ugdytinio šeimos tyrimui tai sudaro (0 proc.) apklaustųjų. Nors daugelio autorių nuomone, pirmoji ir svarbiausia bendradarbiavimo sąlyga yra vaiko ir jo aplinkos pažinimas, teigiama kad, pedagogas tik susipažinęs su vaiku, žinodamas jo gyvenimo sąlygas, pažindamas šeimą gali sėkmingai koreguoti savo darbo tikslus bei uždavinius.

22 pav. Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos sąveika. (N = 115)

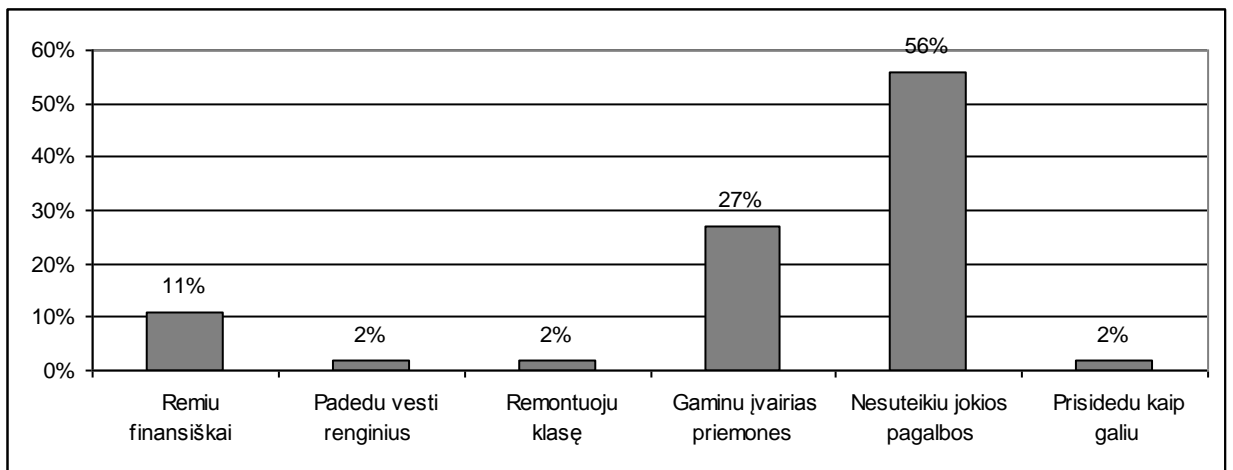
Tėvų nuomonės pasiskirstymas, kaip ikimokyklinė įstaiga galėtų sustiprinti šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimą. Kaip vieną iš prioritetinių sričių tėvai pateikė, kad pedagogai galėtų teikti daugiau papildomos informacijos apie vaiką tai sudarė (64 proc.), (18 proc.) apklaustųjų teigia, kad jiems nieko nereikia ir bendradarbiavimo kokybė juos tenkina, (15 proc.) teigia, kad bendradarbiavimą trikdo nepakankamai nuoširdūs santykiai su įstaigos administracija, (2 proc.) mano, kad reikia artimesnių ir nuoširdesnių santykių su grupės pedagogu ir (1 proc.) teigia, kad pedagogai nėra pakankamai supratingi.

23 pav. **Bendradarbiavimą slopinantys veiksniai.** (N = 87)

Atskleidžiant ikimokyklinio ugdymo pedagogų nuomonę apie bendradarbiavimo trukdžius pastebima, ikimokyklinio ugdymo pedagogai vieną iš didžiausių trukdžių išskiria laiko stoką, pedagogų užimtumą (34 proc.). Dauguma pedagogų (19 proc.) išreiškia nuomonę, kad bendradarbiauti efektyviai negali dėl tėvų nenoro dalyvauti ikimokyklinės įstaigos veikloje. Dar vienas bendradarbiavimą slopinantis veiksnys yra ribotos galimybės pasikviesti lektorių tai sudaro (18 proc.) dar dvi respondentų įvardijamos priežastys yra tėvų užimtumas ir abejingumas tai sudaro (14 proc.) ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir šeimos bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo pedagogo asmenybės, jo pasirengimo, gebėjimų ir nuo tėvų noro, atsakingumo už vaikų ateitį. Vienu svarbiausiu įtraukimo į ugdymo procesą sėkmės faktorių yra laikomas pozityvus tėvų požiūris į partnerystę su ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Bet daugelis pedagogų ne visada pakankamai laiko ir dėmesio skiria tėvų įtraukimui į ugdymo procesą, o dažnai ir pačių tėvų požiūris į ikimokyklinių ugdymo įstaigų veiklą gana vangus.

Sekančiu klausimu siekiama sužinoti, kokį indėlį tėvai įneša į ugdymo kokybės gerinimą.

24 pav. Tėvų indėlis į ugdymo kokybės gerinimą (N = 115)

Respondentams buvo pateikti įvairūs būdai, kaip tėvai gali prisidėti prie ugdymo kokybės gerinimo, vieni būdai reikalauja finansinės paramos, antri kūrybinių gabumų, tretį laiką. Iš respondentų atsakymų galime spręsti, kad tėvai nelinkę prisidėti prie ugdymo įstaigos kokybės gerinimo, nes net (56 proc.) apklaustųjų teigia jog nesuteikia jokios pagalbos, (27 proc.) gamina įvairias ugdymosi priemones, (11 proc.) remia finansiškai (2 proc.) padeda vesti renginius, remontuoja grupę, o kiti (2 proc.) tėvai prisideda kaip gali.

Apibendrinant respondentų nuomonę nagrinėjamu aspektu, galima teigi, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose tėvų bei pedagogų siekis dalyvauti bendradarbiavimo procesuose, nėra pakankamas, tėvai dažnai susiduria su laiko stokos problemomis ir nenori dalyvauti ikimokyklinės įstaigos gyvenime, o pedagogai, neišnaudoja visų galimybių teigdami, kad jiems trukdo per didelis užimtumas. Bet to, nėra didelio pasitikėjimo vieni kitais, kuris turi didelės reikšmės efektyvaus bendradarbiavimo procesams.

IŠVADOS:

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą, galima teigti, kad tėvai – įtakingiausia tiesiogiai su ugdymo įstaiga susijusi interesų grupė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiksmingumas priklauso nuo šeimos dalyvavimo jos veikloje. Sėkmingas šeimos dalyvavimas veiklose galimas tik palaikant ryšį ikimokyklinė įstaiga – šeima, jie yra kaip nedalomas vienetas, o ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje neatsiejamas nuo ugdymo namuose.
2. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose bendradarbiavimas yra pastebimas, tėvai suvokia bendradarbiavimo svarbą, dalinasi vaiko ugdymo atsakomybe su ikimokykline įstaiga, tačiau jis nėra pakankamai efektyvus ir abipusis, dažniausiai tėvai dalyvauja vaiko ugdymo veiklose tik keletą kartų per metus.
3. Tyrimas atskleidė, kad tėvams priimtinausios tradicinės bendradarbiavimo formos yra apsilankymas grupėje, anketinės apklausos ir tėvų susirinkimai. Tėvai retai įsijungia į ugdymo procesą rengiant šventes bei renginius, dažniausiai jie lieka tik stebėtojų vaidmenyje. Tuo tarpu tyrimo analizė leidžia teigti, kad populiariausios netradicinės bendradarbiavimo formos yra užduotėlės į namus ir bendravimas elektroniniais laiškais – tai bendradarbiavimo formos, kurios nereikalauja tiesioginio ryšio su ugdymo įstaiga.
4. Pedagogai nurodė, kad dažniausiai naudojamos informavimo formos yra vaiko pasiekimų aplankas ir pranešimai skelbimų lentoje, šią informaciją pedagogai dažniausiai pateikia pagal poreikį. Informaciją apie naujoves pateikia grupės pedagogės asmeniškai informuodamos tėvus arba informacija pateikiama grupės skelbimų lentoje.
5. Tyrimas atskleidė, kad pedagoginio švietimo funkciją įstaigoje atlieka auklėtoja ir kiti įstaigos specialistai – logopedė, slaugytoja, psichologė. Lektorių bei kitų specialistų paslaugomis įstaigos nesinaudoja. Švietimo skyriaus specialistai taip pat neatlieka pedagoginio švietimo funkcijos ugdymo įstaigose.
6. Empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad dauguma tėvų nedalyvauja įstaigos savivaldos procesuose.
7. Hipotezė iš dalies pasitvirtino (tikėtina, kad tėvai vis dar nesuvokia dalyvavimo ugdymo veiklose svarbos, o pedagogai neišnaudoja visų galimų šeimos dalyvavimo ugdymo veiklose būdų). atlikus tyrimą išaiškėjo, kad tėvai teoriškai supranta, kad šeimos įtraukimas į ugdymo veiklą svarbus vaiko ugdymuisi, bet pedagogai vis dar numato mažai šeimos dalyvavimo ugdymo veiklose būdų.

8. Tyrimas atskleidė bendradarbiavimą slopinančias priežastis tai - didelis auklėtojos užimtumas, tėvų nenoras dalyvauti ikimokyklinės įstaigos veikloje, ribotos galimybės pasikviesti lektorių, tėvų abejingumas ir tėvų užimtumas bei neigiamas požiūris į pedagogą.

REKOMENDACIJOS

1. Norint, kad tėvai įsitrauktų į ikimokyklinės įstaigos ugdomąją veiklą svarbu, kad pedagogas būtų nuoširdus, tėvai turi jausti, kad jo indėlis būtų pastebimas, vertinimas ir svarbus, šį ryšį padeda stiprinti padėkos tėvams.
2. Efektyviai taikyti naujas auklėjimo formas, naujus metodus, kelti tėvų pedagoginę kultūrą, perduoti pedagogines, psichologines žinias, pasikviesti lektorių, švietimo skyriaus specialistų, kurie padėtų įgyvendinti efektyvų pedagoginį tėvų švietimą.
3. Naudoti kuo daugiau netradicinių bendradarbiavimo formų atsižvelgiant į naujausias technologijas, informaciją pateikti internetu: elektroniniais laiškais, sukuriant grupės tinklapi, naudojant vaizdajuostes.
4. Įtraukti tėvus organizuojant šventes, išvykas, renginius. Svarbu, kad tėvai aktyviai dalyvautų, kaip dalyviai, organizatoriai, dekoratoriai, aktoriai, pagalbinkai.
5. Skatinti tėvus aktyviau įsiliesti į ugdomąją veiklą, dalyvauti, bendradarbiauti su ikimokyklinės institucijos bendruomene panaudojant šias bendradarbiavimo formas: šeimos kambarys, tėvų klubai, bendri pusryčiai, susirašinėjimas.
6. Skatinti tėvų dalyvavimą savivaldos institucijose.
7. Stiprinti tėvų pasitikėjimą pedagogu, palaikyti artimesnius ryšius.

LITERATŪRA

1. Ališauskienė S. (2003). Specialistų ir šeimų bendradarbiavimo modelio konstravimas: metodologiniai ir reflektyviosios praktikos pagrindai. *Specialusis ugdymas*. Nr. 2 (9).
2. Ambrizienė A., Buivydienė G., Darvidienė L., (1998). Artyn vaiko. Kokios bendradarbiavimo formos daro įtakos tėvų aktyvumui ugdomajame procese. Vilnius, Polilogas.
3. Ankstyvasis vaikų ugdymas ir rūpyba Europoje: socialinio ir kultūrinio nelygiateisiškumo problemų sprendimas [žiūrėta 2012 12 06] http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098LT.pdf
4. Banevičiūtė B. (Red.) (2004) *Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas: metodinės rekomendacijos*. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Vilnius : Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
5. Baranauskienė D. T. (2000). Pradinė mokykla ir šeima // *Mokykla*. Nr. 4.
6. *Barselonos siekių pagrindu parengtos Europos Komisijos ministrų komiteto rekomendacijos*. 2002.
7. Berns R. M. (2009). *Vaiko socializacija šeima, mokykla, visuomenė*. Vilnius. Poligrafija ir informatika.
8. Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius
9. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996), *Mokymas ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
10. Caughlin P, Hansen K, Heller D ir kt. (1997). Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Knyga auklėtojais. Lietus.
11. Chreptavičienė V. (2010). Informacinės technologijos, keičiančios darbą ir santykius organizacijoje: jų sukuriamos galimybės ir problemos. *Socialiniai mokslai*, 2 (68), p. 71-83.
12. Cooperation with parents: building an understanding of Early Childhood. Parengė Early Childhood Education Handbook Research centre for Child and Adolescent Development and Education Ochsomizu university. [Žiūrėta 2012 07 07] Prieiga per internetą: http://www.avkf.hu/dok/ChapterHandbook_Hungary.doc
13. Černius V. J. (1993). *Mokykla: organizacija, bendravimas, vadovavimas*. Lietuvos švietimo reformos gairės. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
14. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. Parengė lietuvių kalbos institutas [žiūrėta 2012 11 14]. Prieiga per internetą < <http://www.lki.lt/dlkz/> >
15. Dapkienė S. (1987). *Klasės vadovo bendradarbiavimas su šeima*. Paskaitų konspektas. Vilnius.
16. Dapkienė S. (1997). *Klasės auklėtojas ir auklėtinio šeima*. Šiauliai, Šiaulių universiteto biblioteka.
17. Dapkienė S. (2002). *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai*. Šiauliai.

18. Dewey, J. (1916). *Democracy and Education*. New York.
19. Dobilaitė E. (2005). Pedagoginio bendradarbiavimo šiuolaikinėje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumai. *Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais - vaiko sėkmingos socializacijos prielaida*. Respublikinė mokslinė konferencija. Šiauliai, 2005 m. lapkričio 11 d.
20. Dobranskienė R. (2002). *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Šilutė: Prūsija
21. Gražienė V., Rimkienė R. (Red.)(1993). *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*: Vilnius. Leidybos centras.
22. Hansen A, Kaufmann K., Saifer S. (1997). *Ugdymas ir demokratijos kultūra*. Ikimokyklinis amžius. Vilnius: Leidybos centras.
23. Jorutytė I, Budreikaitė A. (2005). *Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese*. [Žiūrėta 2012 08 19] Prieiga per internetą <http://www.google.lt/#hl=lt&source=hp&q=tevu+dalyvavimas+ikimokyklinės+istaigos+bendruomenės&btnG=Google+Paie%C5%A1ka&meta=&aq=f&oq=tevu+dalyvavimas+ikimokyklinės+istaigos+bendruomenės&fp=e4752ff6d1fa49eb>
24. Jonutytė I., Braslauskienė R., Grinevičienė N. E. (2004). Ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybės Lietuvoje ataskaita. Klaipėda. [Žiūrėta 2012 11 19] Prieiga per internetą www.smm.lt/svietimo_bukle/.../ikimokyklinio_ugdymo_2004.doc
25. Jovaiša Z. (2003). *Hodegetika*. Vilnius, Agora.
26. Jovaiša L. (2001). *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
27. Juodaityte A., Gaučaitė R., Kazlauskienė A. (2009). *Informavimas apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą*. Šiauliai, Liucijus.
28. Juodaitytė, A. (2001). Konstruktyvaus tėvų švietimo dimensijos ikimokyklinio ugdymo sisteminės kaitos kontekste. *Socialiniai mokslai*, 1 (27), p. 80 – 89.
29. Juodaitytė, A. (2003). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: UAB Petro ofsetas.
30. Kaffemanienė I., Žukaitė S., (2008). Auklėtojų ir logopedų nuostatos į bendradarbiavimą, ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 4 (20), p. 169 - 174.
31. Kardelis K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai, Liucijus.
32. Kontautienė R. (2000) *Pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtotė pradinėje mokykloje: daktaro disertacija : socialiniai mokslai, edukologija*. Klaipėda. Klaipėdos universitetas.
33. Krumm V. (1994). Pedagoginis mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimas // *Mokykla*. Nr.7.
34. Krumm V. (1998). Šeima kokybiškai keičiasi. O mokykla? // *Mokykla*. Nr. 9.

35. Lekerauskienė R. (2005). Šeima ir darželis - partneriai. *Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais- vaiko sėkmingos socializacijos prielaida*. Respublikinė mokslinė konferencija. Šiauliai, 2005 m. lapkričio 11 d.
36. Leliūgienė I. (2003). *Socialinė pedagogika*. Kaunas. Technologija.
37. Leliūgienė I. Simanavičiūtė G. (2010). Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida. *Socialinis darbas* Nr. 9 (1), p. 114 -121.
38. Lemontage I. (1999). Būti tėvais pamišusiame pasaulyje. Vilnius. Tyto alba.
39. *Lietuvos respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas* (2011). Vilnius
40. *Lietuvos respublikos Valstybės švietimo strategija* (2003-2012). Vilnius
41. *Lietuvos švietimo koncepcija* (1992). Vilnius
42. *Lietuvos švietimo reformos gairės* (1993). Vilnius
43. Litvinienė J. (2002). *Šeima vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda, Klaipėdos universiteto leidykla.
44. Litvinienė. J. (1990). *Ikimokyklinių įstaigų darbo su tėvais turinys ir formos*. Vilnius: Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerijos Redakcinė leidybinė taryba.
45. Monkevičienė O. (2001). *Ankstyvojo ugdymo vadovas: vaikas iki trejų metų : tėvams, globėjams, pedagogams*. Vilnius. Minklė.
46. Monkevičienė O., Glebuviene V., S., Stankevičienė K. (Red.). (2011). *Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams*. Klaipėda
47. Neifach S. (2004). *Optimalaus priešmokyklinio ugdymo konceptualizavimosi kontekstai*. Vilnius. Ciklonas.
48. *Pavyzdinis auklėtojo pareigybės aprašymas* (2005). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. lapkričio 11 d.
49. Petrylienė N., Smilgienė J., (2012). Skatinimas – tinkamas veiksnys ikimokyklinio amžiaus vaikų elgesio kultūrai ugdyti šeimose. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 3(36), p. 190 – 193.
50. Ruškus J., Žvirdauskas D., Kybartas S., ir kt. (2012). *Ikimokyklinis, priešmokyklinis ugdymas Lietuvoje. Būklės ir galimybių tyrimas*. Kaunas. Vytauto didžiojo universitetas.
51. Sipavičienė S. (2008). Tėvai ir pedagogai - ugdymo partneriai. *Žvirblių takas*, (4), p.7-9.
52. Skaburskienė D. (2005). Šeimos ir darželio bendradarbiavimo formos ir pasirinkimo galimybės šiuolaikinėje visuomenėje. *Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais - vaiko sėkmingos socializacijos prielaida*. Respublikinė mokslinė konferencija. Šiauliai 2005 m. lapkričio 11.
53. Skeirienė D. (2005). Kaip nuo pedagogo kompetencijos prikluso bendradarbiavimo sklaida. *Žvirblių takas*. (2) p. 8-10.
54. Šorienė N., (Red.) (2012). Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą. *Švietimo problemos analizė*, 8 (72), p. 1-8.

55. Teresevičienė M., Gedvilienė G. (2003). *Mokymasis grupėse ir asmenybės kaita: monografija*. Kaunas. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
56. *Tėvų (tėvo ir motinos) dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje : priemonė, skirta tėvo dalyvavimui ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje skatinti ir stiprinti*. "Vilniaus verslo vystymo centras". Vilnius : Moterų informacijos centras : Danielius
57. Traškelys K. (2010). Tėvų įtraukimas į aplinkos pedagogizavimą taikant andragogines sistemas. *Socialinių mokslų studijos*. (8) p. 57-68
58. Šalkauskis S. (1992). *Raštai: Pedagoginės studijos*. Vilnius.
59. Vaikas šeimoje ir darželyje (1994). *Mokslinio tarptautinio simpoziumo (1993 gruodžio 1-3d.) skirto Jungtinių tautų paskelbtiems „Šeimos“ 1994 metams, medžiaga*. Klaipėda. Klaipėdos universitetas.
60. *Valstybinė švietimo strategija 2003 – 2012*. Vilnius
61. Želvys R. (2003) *Švietimo vadyba*. Vilnius. Vilniaus universiteto leidykla
62. Želvys R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba*. Vilnius. Vilniaus universiteto leidykla.
63. Ženkuvienė V. (2003). Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima. *Priešmokyklinis ugdymas ir pradinė mokykla: patirtis ir idėjos*. Respublikinės mokslinės praktinės konferencijos medžiaga. Šiauliai 2005 m., lapkričio 11.
64. Žukauskaitė R. (Red.) (2001). *Ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą reglamentuojantys dokumentai*. Teisės aktai. Švietimo ir mokslo ministerijos leidinys. Vilnius: Presvika.
65. Žukauskienė R. (2007), *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.

PRIEDAI